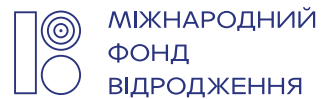

**БЕЗПЕКА
В ГРОМАДІ**

Матеріали підготовлено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» у межах проекту «Безпечна громада: розвиток потенціалу стейкхолдерів». Матеріали відображають позицію авторів, яка не обов'язково збігається з позицією Міжнародного фонду «Відродження».

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

«БЕЗПЕКА В ГРОМАДІ»

ЗМІСТ

1.	Діалог як інструмент побудови безпеки в громаді	02
	Практичний кейс. Діалог щодо механізму співпраці ветеранів АТО, місцевої громади та ОМС у місті В. Дніпропетровської області	05
2.	Безпека в громаді	08
2.1.	Принципи роботи з громадами задля розвитку потенціалу у сфері безпеки	09
2.2.	Компоненти безпеки	10
2.3.	Створення безпечного середовища в громаді: алгоритм роботи	12
3.	Інструменти (побудови безпеки в громаді)	14
3.1.	Аналіз потенціалу громади впроваджувати безпекові ініціативи	14
3.2.	Аналіз безпекових ризиків	20
	Практичний кейс. Створення офісу безпеки громади – незалежного майданчика для діалогу громади, поліції та влади у Кривому Розі	30
3.3.	Рекомендації з проведення стратегічних сесій та сесій прийняття рішень в питаннях безпеки	33
3.4.	Покрокові інструкції зі створення безпекової програми	37
3.5.	Інструкції та рекомендації по бюджетуванню безпекових ініціатив	46

1. «ДІАЛОГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОБУДОВИ БЕЗПЕКИ В ГРОМАДІ»

**Роман Коваль,
тренер, медіатор,
Голова Правління
ГО «Інститут миру і
порозуміння»**

Що може бути спільного між безпекою та діалогом? Насправді між ними є прямий зв'язок, але для багатьох людей він далеко не очевидний. Це прикро, оскільки і люди, і місцева влада часто через відсутність цього розуміння втрачають найбільш ефективний та найменш коштовний інструмент побудови безпеки в громаді. Для того, щоби це зрозуміти, потрібно краще розібратися в поняттях «безпека» і «діалог».

На перший погляд, «безпека» – це просто відсутність «небезпеки». Саме так ми найчастіше думаємо про безпеку, і це правда, але проблема в тому, що ми не зовсім правильно розуміємо значення слова «небезпека». Як правило, перше, що спадає на думку, що небезпека – це високий рівень злочинності й загроза насилля. На жаль, представники влади теж схильні думати, що питання безпеки – це виключно відповідальність правоохоронних органів.

Водночас, якщо вивчити це питання глибше, виявляється, що небезпека, – це набагато більше. Наприклад, неосвітлений парк може бути абсолютно безпечним і не містити в собі жодних загроз для людини, але повертаючись пізно ввечері додому, самотня жінка може все одно почуватися в ньому вкрай небезпечно, оскільки вона не знає, що їй немає чого боятися.

Так само небезпечно буде почуватися хвора людина, якщо вона не впевнена, коли саме приїде на виклик машина швидкої допомоги, і чи буде лікар достатньо кваліфікованим, щоби надати необхідну допомогу. Мешканці громади, які не знають, наскільки екологічним буде нове виробництво, що будуватиметься на їхніх землях, теж будуть відчувати небезпеку. Молода людина, яка закінчує навчання в ПТУ й не впевнена, чи зможе знайти роботу в рідному місті, теж почуватиметься в небезпеці, оскільки не знає, на що буде жити й годувати свою родину. Так само, для батьків буде небезпекою, якщо їхня дитина має ходити в школу дорогою, яка не облаштована тротуарами й пішохідними переходами, а дорожнє покриття настільки погане, що водії змушені об'їжджати ями узбіччям, і ніхто не може відповісти, як довго цей стан триватиме, і коли, нарешті, дорогу відремонтують.

Між усіма цими прикладами є багато спільного – виявляється, нам небезпечно, коли ми не маємо достатньої або необхідної інформації та не розуміємо, що відбувається, і чому. Насправді, психологи про це добре знають – ми боїмося того, чого не розуміємо або не знаємо. Це джерело наших страхів, а страх породжує почуття небезпеки. Тільки спілкування дає нам можливість отримати важливу інформацію один від одного та прояснити наші побоювання, помилкові думки чи упередження. Це вірно як в родині, так і в стосунках між органами місцевої влади й мешканцями громади.

Можливо, ви вже здогадалися, до чого тут діалог, але все ж таки додам ще трохи.

Багато хто думає, що діалог – це, на відміну від монологу, розмова двох і більше людей. Але першопочатково це слово означало не просто розмову, а процес пізнання через розуміння (Διά – «для»; λογος – «розум», «сенс», «розуміння»). Сьогодні розуміння важливості діалогу в цивілізованих країнах підтверджується тим, що необхідність діалогу в громаді закріплюється в законодавстві, а навичкам діалогу вчать не тільки філософів і дипломатів, але й менеджерів, політиків, вчителів, лікарів, офіціантів, тобто фахівців будь-яких професій, які мають справу з людьми. Оскільки від того, як добре вам вдасться порозумітися з клієнтом, колегою, партнером, підлеглим, виборцями, потенційним інвестором, залежатиме, чи буде він (вона або вони) сприймати вас та стосунки з вами надійними та, відповідно, чи можна вам довіряти, і наскільки безпечно (!) мати з вами справу.

Діалог у громаді – це не просто спілкування мера або сільського Голови з мешканцями громади, хоча й це теж може бути діалогом, якщо обидві сторони чують одна одну. Натомість, це підготовлений і структурований процес, який залучає всіх, хто причетні до теми або питань, що потребують обговорення й розуміння громадою. Такий діалог, як правило, має нейтрального і незалежного ведучого (його часто ще називають фасилітатором, від лат. *faciliare*, – «полегшувати»), який керує дискусією так, щоб усі чули й розуміли один одного, а також рухалися за порядком денним для досягнення спільної мети зустрічі. Тому часто такі процеси ще називають «фасилітованим діалогом». Метою діалогу може бути як прийняття спільного рішення чи розв'язання конфлікту, так і покращення розуміння та/або стосунків між учасниками.

Коли одного відомого майстра фасилітації Майкла Вілкінсона спитали, *«Для чого залучати багато людей, якщо кваліфікований спеціаліст може знайти краще рішення, ніж група людей, які не є фахівцями в цьому питанні?»*, він відповів таким чином: *«По-перше, для складних проблем та завдань ніколи не можна знайти одного єдиного експерта, який володів би всім необхідним знанням. Тому перше завдання фасилітатора – дістати та інтегрувати необхідне знання з різних голів. По-друге, плани та рішення найчастіше не впроваджуються або не виконуються не тому, що вони погані, а тому, що люди відповідальні за їхнє виконання не були правильно залучені в розробку цих рішень. Тому правильно залучити людей у процес прийняття рішення, – це друге завдання фасилітатора!»*.

Крім цього, професійний фасилітатор, ведучий діалогу, може зробити ще дуже багато корисних, а інколи навіть «дивовижних» речей. Окрім проведення аналізу ситуації, яка потребує вирішення, або конфлікту, він чи вона, обов'язково, поспілкується з ключовими особами, що мають бути залучені в процес діалогу, щоби прояснити їхню точку зору та їхні потреби, пов'язані з питаннями порядку денного й підготувати їх до участі в спільній зустрічі. Часом однієї такої зустрічі буває достатньо для того, щоб емоційний рівень напружених і «гарячих» суперечок змінився на виважену та конструктивну дискусію. Саме про такі зміни нам розповідали представники Покровського міськвиконкому після діалогу навколо питань інклюзивної освіти в їхньому місті.

Коли мешканці громади залучені до процесів діалогу та прийняття рішень з питань, що становлять для них небезпеку, уже сам факт участі в діалозі знімає значну кількість тривоги та хвилювань, адже люди стають обізнаними про те, що робиться в громаді, і відчують свою причетність до прийняття важливих рішень щодо їхньої безпеки. Це так само полегшує й подальші процеси виконання цих рішень, особливо якщо вони передбачають підтримку та сприяння мешканців. Діалог є ідеальним інструментом, що дає можливість залучити людський потенціал до місцевих ініціатив з посилення безпеки в громаді.

Безумовно, для успішного діалогу недостатньо поспілкуватися з його учасниками окремо. Після вивчення ситуації досвідчений фасилітатор розробляє план проведення діалогу, який може обмежуватись однією або, залежно від складності питань, декількома зустрічами. Він складає порядок денний таким чином, щоби допомогти учасникам зрозуміти суть проблеми, яку вони намагатимуться вирішити, або причини конфлікту, який роз'єднав громаду, та залучити всіх до процесу, щоб усі змогли висловити свою точку зору та почути і зрозуміти один одного.

Останнє, насправді, не так уже і просто. Якщо ви пригадаєте будь-який спір, то зазвичай намагання сторін переконати одна одну у власній правоті закінчується тим, що одні учасники суперечки не чують інших і наступного дня пам'ятають лише те, що вони мали рацію, а інші – ні. А ще буває так, що двоє сперечаються до хрипоти, хоча обидва говорять одне й те саме, тільки по-різному... Насправді, це відбувається природньо, і винна в цьому наша фізіологія: як тільки ми вирішуємо, що в нас із кимось «конфлікт», наша гормональна система починає діяти й блокує наше сприйняття таким чином, що ми не чуємо та не розуміємо аргументів нашого опонента.

Коли є ведучий, або фасилітатор, він повторює те, що говорять учасники, і вони, нарешті, починають чути аргументи один одного, тому, що їх проговорює нейтральна людина, яка розуміє кожного з учасників зустрічі та сприяє порозумінню між усіма.

У досвіді ІМіП є багато прикладів, коли залучення фасилітатора для проведення діалогу допомагало розв'язати проблеми, які інколи тривали роками і отруювали психологічний клімат в громаді. Це і питання ремонту дахів, і питання охорони громадського порядку, і досягнення порозуміння з питань декомунізації та історичних пам'яток. Діалог також виявився вкрай важливим підходом в допомозі вирішення складних питань внутрішньо переміщених осіб та реінтеграції колишніх військових, що повертаються додому після демобілізації зі Збройних сил України, дуже часто з травмованою психікою, а інколи й з фізичними травмами.

Єдине, коли діалог точно не потрібен, це коли рішення вже прийнято, а Голова хоче провести «діалог», аби переконати інших у тому, що саме це рішення є правильним. У такій ситуації діалогу найскоріше не вийде... Да й навряд чи знайдеться фахівець, який візьметься вести такий процес. Як правило, спроба використати діалог для маніпуляції громадською думкою закінчується небезпекою для організаторів. Діалог справа добровільна – не можна примусити людей до діалогу, їх можна лише зацікавити. З нашого досвіду, питання безпеки є такими, що майже кожна людина не є до них байдужою й прагне брати участь у їхньому вирішенні у своїй громаді. Така можливість створює почуття причетності до розбудови не тільки безпечного середовища, але й зміцнення стосунків між учасниками діалогових зустрічей. А люди, які стали однодумцями і разом роблять гарну справу, завжди відчують себе спокійно й впевнено в рідному місті.

Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що без практики діалогу дуже важко сподіватися на справжню безпеку та довіру в громаді. Більше про діалог можна дізнатися з таких джерел:

«Стандарти діалогу: визначення та принципи», ІМіП,
http://ipcg.org.ua/upload/resursi/IMIP-dialogue--Standards-24_03_18.pdf

Сторінка «Ресурси Інституту миру і порозуміння»,
<http://ipcg.org.ua/resursi/>

Вайдотас Верба, посол, координатор проектів ОБСЄ в Україні, публікація «Почему для построения продуктивного диалога нужна профессиональная помощь»,
<http://life.pravda.com.ua/columns/2017/10/24/227093/>

Олена Копіна, Ольга Мірошник, Олексій Сердюк, «Діалог поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді»,
<https://www.researchgate.net/publication/322764981/>

Практичний кейс.

Діалог щодо механізму співпраці ветеранів АТО, місцевої громади та ОМС у місті В. Дніпропетровської області

СУТЬ КОНФЛІКТУ: напруга в місті у зв'язку з конкуруванням двох ініціативних груп ветеранів АТО щодо патрулювання міста й участі ветеранів у житті громади.

СТОРОНИ: дві ініціативні групи ветеранів АТО, представники органів місцевого самоврядування (ОМС), поліції, активісти й мешканці міста

ФАСИЛІТАТОР: фасилітатор діалогів Інституту миру і порозуміння, м. Дніпро
 Підтримка й організація діалогу: Інститут миру і порозуміння в рамках проєкту «Роззброєння, демобілізація і реінтеграція (РДР) в Україні» 2016–2017 р. за підтримки Академії Фольке Бернадотте, Швеція.

ОПИС СИТУАЦІЇ

Як правило, невеликі міста та населені пункти найбільше відчувають вплив певних подій в Україні. Так сталося із містом В., що знаходиться в Дніпропетровській області, з початком бойових дій на Сході країни. І хоча бойові дії безпосередньо не зачіпали місто, велика кількість жителів прямо чи опосередковано долучилися до АТО. Згодом постало питання реінтеграції в громаду військовослужбовців, які повернулися з АТО.

Набувши новий досвід і навички, ветерани АТО мали серйозний людський потенціал, який міг бути надзвичайно корисним для розвитку місцевої громади. Вони об'єдналися і створили декілька об'єднань, які підтримувалися різними політичними силами й мали на меті забезпечення порядку в місті через створення добровільних варт. Згодом ці групи почали конкурувати між собою за місця патрулювання та вплив всередині спільноти ветеранів АТО. Це сприяло росту напруги між мешканцями міста, добровільними вартами, правоохоронцями та органами місцевого самоврядування (ОМС). Оскільки ситуація спричинила занепокоєння у всіх, ініціативні мешканці запропонували провести діалог між конкуруючими групами ветеранів, щоби домовитися, яким чином ветерани АТО могли б відчувати себе залученими в життя громади та працювати в рамках закону.

Як діалог допоміг ОМС розв'язати проблему в громаді:

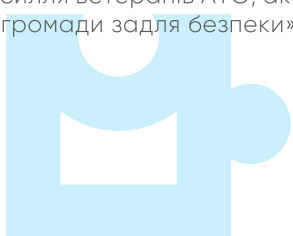
Для аналізу ситуації та визначення можливості проведення діалогу місцевими активістами був запрошений професійний фасилітатор діалогів з Дніпра. Робота фасилітатора була побудована в такий спосіб, щоби якнайкраще врахувати інтереси всіх сторін та залучити їх для вирішення ситуації. Тому до процесу діалогу були залучені представники від різних груп ветеранів АТО, мешканці міста представники ОМС та поліції.

Протягом 4 місяців навесні 2016 року фасилітатор діалогу організував процес діалогу в місті, провів 4 попередні зустрічі окремо з кожною стороною конфлікту та 3 спільних діалогових зустрічей із залученням всіх учасників конфлікту.

Під час діалогових зустрічей учасники обговорювали свої інтереси й потреби, ставлення мешканців міста до ветеранів АТО, розуміння ветеранами своєї ролі в житті громади, конкретні шляхи реінтеграції ветеранів АТО в життя громади, механізм роботи добровільних варт та іншої діяльності груп ветеранів АТО.

В результаті проведених фасилітатором діалогових зустрічей учасники домовилися про створення одного громадського формування, що об'єднало дві конфліктуючі ініціативні групи ветеранів з метою сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, органам виконавчої влади й посадовим особам у запобіганні та припиненні кримінальних і адміністративних правопорушень, захисті життя і здоров'я громадян, а також порятунку людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій. Під час діалогу були напрацьовані пропозиції від активних учасників громади для депутатів місцевої ради щодо кількісного складу варт, оплати праці, періодичності патрулювань, взаємодії з поліцією тощо. Дуже важливим результатом діалогу було формування конкретного дієвого механізму для подальшої координації взаємодії громадських формувань, а саме створення робочої групи, до діяльності якої залучатимуться як представники звичайних мешканців міста, так і представники добровільного формування ветеранів АТО.

Крім вирішення основного питання конфлікту між групами ветеранів АТО, завдяки професійній роботі фасилітатора діалогу, учасникам вдалося зробити набагато більше, ніж планувалося спочатку. Діалог допоміг створити атмосферу довіри між учасниками, налагодити людські зв'язки, змінити ставлення мешканців до ветеранів АТО. Діалог допоміг самим ветеранам АТО краще усвідомити свої проблеми та знайти шляхи психологічної взаємопідтримки в своєму середовищі. А це, зі свого боку, надало можливості об'єднати зусилля ветеранів АТО, активних мешканців міста й ОМС і створити місцеву програму «Співпраця поліції та громади задля безпеки», на виконання якої було залучено зовнішнє фінансування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Таким чином, у результаті застосування діалогового підходу в місті В. на сьогодні:

- створено атмосферу порозуміння в громаді, покращено ставлення мешканців до ветеранів АТО;
- офіційно оформлено громадське формування, яке об'єднало дві конфліктуючі ініціативні групи ветеранів;
- створено механізм реінтеграції ветеранів АТО через участь у роботі формування й робочої групи;
- створено місцеву програму «Співпраця поліції та громади задля безпеки» й отримано фінансування для її впровадження.

Ілюстрація розташування учасників під час проведення діалогу

2. БЕЗПЕКА В ГРОМАДІ

Альона Горова, Ольга Корабльова, експертки,
ГО «Інститут миру і порозуміння»

Безпека — це відчуття людьми захищеності, комфорту, соціального благополуччя, а не лише відсутність небезпек або низький рівень злочинності.

Про це свідчить лівова частка озвучених громадянами уявлень про стан безпеки, зокрема такі:

"Коли я можу вночі гуляти містом і не боятися, що зі мною станеться щось погане — що мене обкрадуть, зіб'ють автомобілем чи скоять на мене напад".

"Безпека — це коли я, забувши зачинити двері вдома, не боюся, що мою квартиру пограбують".

"Коли я впевнена, що швидка справді приїде, а лікар буде професійним".

На перший погляд, ці запити легко задовольнити, встановивши системи відеоспостереження та збільшивши число патрульних на вулицях. Та якщо вслухатися уважніше, можна між слів розпізнати потребу людей у впевненості, довірі та спокої, бажання мати змогу покластися і на державні чи громадські інституції, і на власних сусідів.

Тож Інститут миру і порозуміння розуміє безпеку в громаді дещо ширше. Вона, на нашу думку, включає не лише наявні системи відеоспостереження, патрулювання вулиць, пожежну безпеку та безпеку дорожнього руху, доступ до закладів охорони здоров'я та інших безпекових механізмів, а й такі компоненти, як:

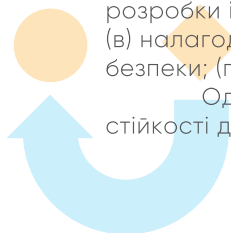
- згуртованість громади, високий рівень довіри в ній;
- злагоджена комунікація між зацікавленими сторонами;
- взаємодія поліції та громади, залучення жителів громади до розв'язання локальних проблем;
- лідерський потенціал жителів громади;
- інтегрованість вразливих суспільних груп у громаду.

За такого комплексного підходу вдається побачити якнайширшу картину розвитку громади, у якому безпека є складником стабільного економічного зростання й запорукою соціального благополуччя.

Також ми переконані, що стратегія/програма зі створення безпечного середовища є передусім стратегією управління ризиками в громаді. Увага до безпекових викликів і пошук потенційних «точок росту» в стратегічних напрямках розвитку громади стали для нас пріоритетами.

ІМіП працює над підвищенням рівня безпеки в громадах через (а) розвиток потенціалу громад до розробки і впровадження безпекових програм; (б) підвищення експертності громади в питаннях безпеки; (в) налагодження комунікації та співпраці між ключовими суб'єктами, які мають вплив на становлення безпеки; (г) розвиток адаптивності громади до викликів.

Одним із головних завдань ІМіП щодо формування безпеки в громадах є підвищення їхньої стійкості до безпекових ризиків у середньо- та довгостроковій перспективах.

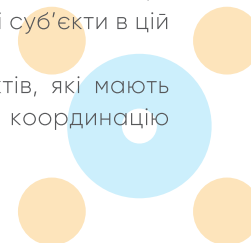

2.1. Принципи роботи з громадами задля розвитку потенціалу у сфері безпеки

Перш ніж братися до роботи з формування безпеки на локальному рівні, варто врахувати контекст, у якому відбувається розвиток громад в Україні. Реформа децентралізації в державі поставила перед об'єднаними територіальними громадами (ОТГ) нові виклики, з-поміж яких упровадження нової системи управління державних органів, необхідність розподіляти кошти місцевих бюджетів відповідно до потреб громад, недоукомплектованість управлінь поліції кадрами та нестача дільничних. Водночас міста та селища, де не створені ОТГ, стикаються з іншими викликами. Тож безпекові загрози в кожній із громад різняться, а відтак потребують відмінних підходів до їхнього врегулювання.

Проте існують тенденції в безпековій сфері, які їх об'єднують, і закономірності розвитку, які дають змогу виокремити засадничі положення роботи зі створення безпечного простору на локальному рівні. Отже, спираючись на здобутий досвід роботи із різними громадами, ІМіП розробив **основні принципи роботи з розвитку потенціалу громад у сфері безпеки**:

- 1 **Орієнтованість на потреби громади.** Так, програма зі створення безпечного середовища має задовольняти запити членів громади та мінімізувати реальні ризики/загрози, які існують у громаді у сфері безпеки. Тут йдеться не лише про потреби жителів, а й про відповідність програми вектору розвитку безпеки, як його бачать ключові суб'єкти в громаді.
- 2 **Системність.** Становлення безпеки в громаді — це системна зміна, а не короткостроковий результат якогось проєкту. А тому важливо розвивати обізнаність громади в питаннях безпеки та розробляти комплексний підхід у цій сфері.
- 3 **Залученість.** Важливо, щоби до процесу формулювання запиту громади, розробки стратегії безпеки, її реалізації та аналізу результатів втілення програм максимально долучалися всі значущі суб'єкти в цій сфері.
- 4 **Синхронізація та координація.** Ці принципи передбачають погодження серед суб'єктів, які мають вплив на формування середовища, спільного бачення розвитку безпеки в громаді та координацію їхніх дій.

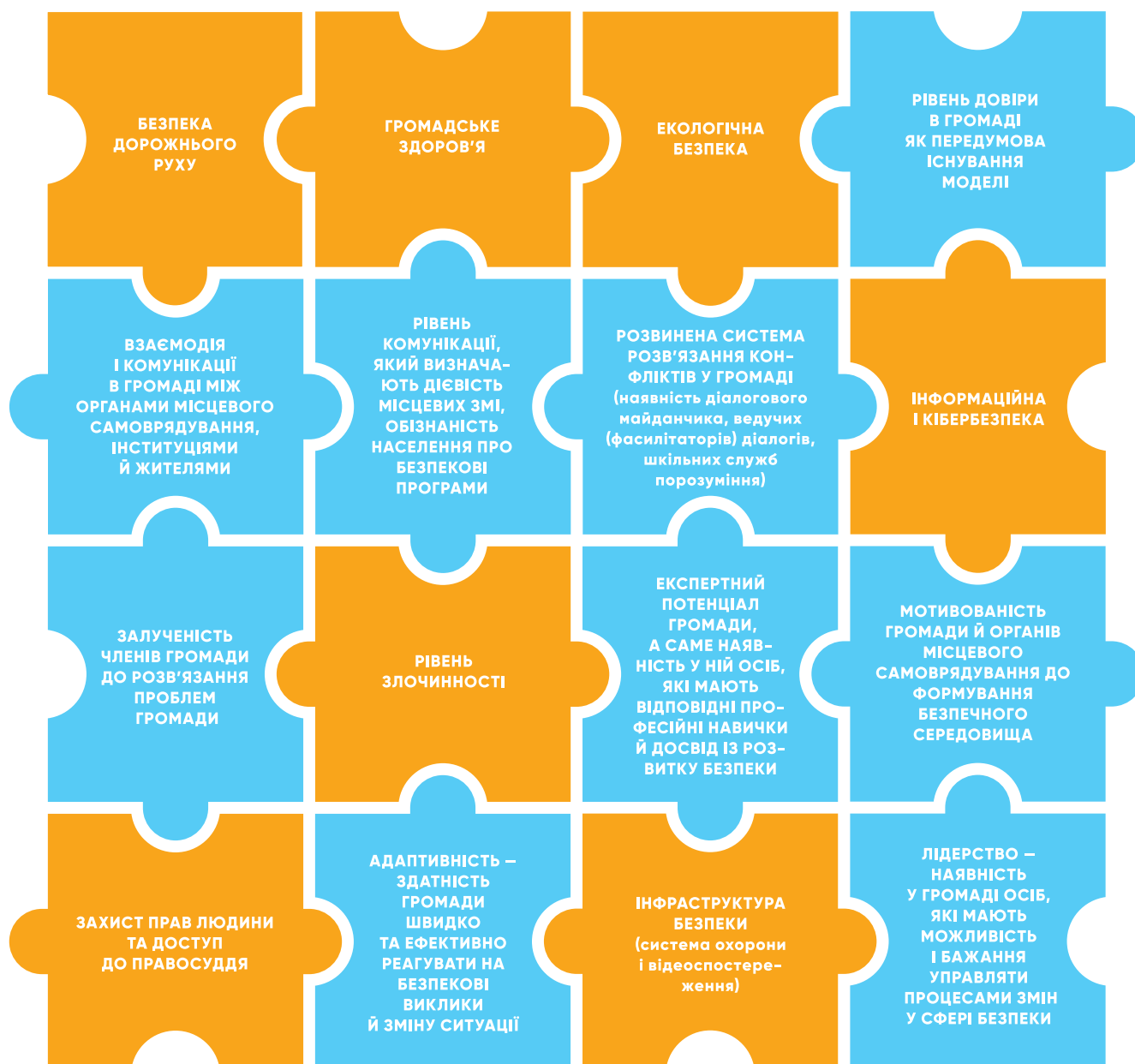

2.2. Компоненти безпеки

Залежно від наявних викликів/ризиків та потреб мешканців кожна громада потребує розробки індивідуального дизайну програми з безпеки. Ми визначили повний і універсальний спектр компонентів безпеки — як тих, що складають її змістову частину, так і тих, що стосуються роботи зі зміцнення потенціалу громади у сфері безпеки, — які уможливають формування безпечного середовища. З цього спектра кожна громада може обрати для себе той набір компонентів, який якнайкраще відповідає її безпековим потребам і сформульованому баченню розвитку. До вибору надається також рівень роботи над кожним компонентом.

¹ Під громадою ІМіП розуміє об'єднану територіальну громаду (ОТГ), а також громади міст, селищ і сіл, які не об'єдналися.

2.3. Створення безпечного середовища в громаді: алгоритм роботи

Щоби підвищити здатність громад розробляти та втілювати в життя різноманітні безпекові програми ІМіП запропонував алгоритм спільного з громадою проходження цього комплексного й складного процесу. Ключові кроки на шляху до створення безпечного середовища в громаді такі:

1. Аналіз безпекових ризиків та загальної ситуації в громаді

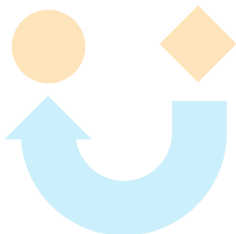
Перегляд і класифікація загроз у сфері безпеки, вивчення потреб мешканців громади є необхідним підготовчим етапом роботи, адже будь-яка стратегія/програми з безпеки має максимально відповідати особливостям життя громади й запитам усіх її суб'єктів.

2. Аналіз потенціалу громади зі створення безпечного середовища

Розробка корисного й дієвого плану роботи з розвитку безпеки для окремо взятої громади вимагає розуміння її сильних і слабких сторін. Потенціал громади складають такі компоненти, як (а) рівень компетенцій її суб'єктів у сфері безпеки; (б) налагоджена взаємодія між органами місцевого самоврядування, державної влади на місцях, правоохоронними органами й мешканцями громади; (в) наявність лідерів; (г) всебічне висвітлення безпекових питань у місцевих ЗМІ; (р) згуртованість громади та рівень довіри в ній; (д) здатність громади адаптуватися і протидіяти негативним чинникам тощо.

3. Посилення потенціалу громади у сфері безпеки через визначення команди лідерів

Одним із важливих кроків на шляху до створення безпечного середовища в громаді є навчання лідерів, які візьмуть відповідальність за розробку дизайну стратегії/програми з безпеки та її реалізацію. До команди лідерів насамперед мають увійти представники поліції, органів місцевого самоврядування, громадськості, інших відповідних органів і служб, які матимуть навички застосування нових інструментів та діятимуть злагоджено задля безпеки в громаді в широкому розуміння цього терміна.

4. Дизайн стратегії/програми з безпеки в конкретній громаді

Для розробки концептуального бачення ми вважаємо за краще використовувати інструментарій фасилітованого діалогу — спеціально підготовленого групового процесу, який відбувається за допомогою ведучого (фасилітатора) та має на меті покращення розуміння й стосунків між учасниками, оскільки спрямований на спільне прийняття рішень чи розв'язання конфлікту. Такий підхід може бути засадничим у процесі творення безпекових програм та ініціатив. Адже діалог, як форма роботи, дає змогу залучити зацікавлені сторони та врахувати думки та потреби різних суспільних груп, що вкрай важливо для цілісності потенційних програм і стійкості їхніх результатів.

5. Розробка індивідуального для кожної громади плану посилення її потенціалу в сфері безпеки

Після того, як пріоритети громади у сфері безпеки визначено, можна переходити до розробки індивідуального для кожної громади плану підтримки, що складається з (а) навчання практикам ведення діалогу для ухвалення рішень та розв'язання конфліктів; (б) тренінгу з управління змінами для представників органів місцевого самоврядування та громадськості; (в) налагодження взаємодії між поліцією та іншими членами громади; (г) стратегічних сесій із розробки програми з безпеки тощо.

6. Залучення ключових учасників

Передумовою створення безпечного середовища є включеність у процес різних суб'єктів та високий рівень взаємодії в реалізації ініціатив і програм із безпеки. Для виявлення прогалин у співпраці ключових учасників процесу та віднайдення нових можливостей для розвитку комунікацій ми пропонуємо розробку індивідуального для кожної громади плану підтримки поєднати зі створенням карти зацікавлених сторін (стейкхолдерів) — суб'єктів, які мають вплив на ситуацію із безпекою в громаді.

7. Супровід процесу змін (коучинг) з індивідуальним запитом громади

Коучинг громади з посилення її потенціалу заради створення безпечного середовища передбачає супровід та менторську підтримку з боку експертів ІМіП. Цикл роботи з 11 громадами засвідчив, що найчастотнішими є запити на (а) супровід розробки стратегії з безпеки; (б) консультації експертів із розробки комунікаційних стратегій та планів поширення інформації про безпекові ініціативи; (в) навчання залученню коштів із місцевих бюджетів та (г) пошук можливостей міжнародного фінансування для реалізації проєктів із безпеки.

3. ІНСТРУМЕНТИ ПОБУДОВИ БЕЗПЕКИ В ГРОМАДІ

3.1. Аналіз потенціалу громад запроваджувати безпекові ініціативи

**Альона Горова,
експертка,
ГО «Інститут миру і
порозуміння»**

Аналіз потенціалу громади запроваджувати ініціативи у сфері безпеки

Час від часу перед кожною громадою постають ризики у сфері безпеки, які змушують мешканців у той чи інший спосіб об'єднуватися та реагувати на них. Проте, у подібних практиках, зазвичай, поза увагою залишається питання готовності й можливості громади якісно справлятися з безпековими викликами.

Водночас, реалізація комплексної ініціативи / програми з безпеки вимагає високого рівня **інституційного потенціалу в громаді** запроваджувати та гарантувати життєздатність подібної ініціативи. Ідеться про розуміння таких речей, як: Чи має громада достатньо ресурсів і яких саме, щоби впоратися з викликами? Чи достатньо знань і вмінь у відповідних фахівців на рівні громади? Як швидко й наскільки ефективно мешканці громади готові мобілізуватися для подолання безпекових викликів?

Наскільки скоординованою і взаємодоповнюючою є співпраця відповідних служб, сервісів, організацій на рівні громади? Тощо...

Отож, цей інструмент покликаний допомогти зрозуміти, наскільки громада готова запровадити ініціативу з безпеки та які сфери потенціалу громади доречно посилити з тим, щоби забезпечити життєздатність такої ініціативи.

До аналізу потенціалу громади у сфері безпеки варто запросити представників усіх служб, сервісів, організацій: державних, комунальних, комерційних та громадських, до функцій яких належить формування безпечного середовища в громаді в найширшому розумінні цього терміну.

Експертне дослідження та фасилітований діалог є ідеальними методологіями для аналізу потенціалу громади у сфері безпеки, оскільки, наприклад, діалог вже на етапі дослідження дає змогу формувати команду лідерів у громаді та налагоджувати дієву взаємодію між ключовими учасниками програми з безпеки.

Інструмент аналізу потенціалу складається з двох частин:

Частина А.

Аналітична довідка громади (Експертне дослідження)

Перелік основних характеристик громади, що уможливають реалізацію програми / ініціативи / проекту з безпеки:

ПОКАЗНИКИ

- 1 Назва
- 2 Кількість населення
- 3 Рівень злочинності
- 4 Наявні специфічні безпекові виклики / загрози
- 5 Програми з безпеки в громаді (реалізовані або такі, що тривають)
- 6 Аналіз (дослідження) безпекових ризиків громади
- 7 Стратегія розбудови безпечної громади
- 8 Команда з реалізації стратегії та ініціативи
- 9 Експертний потенціал
- 10 Ресурси
- 11 Система комунікації та координації між ключовими суб'єктами
- 12 Видимі ознаки включення дискримінованих груп
- 13 "Відкритість / готовність" громади

Частина В.

Аналіз даних. Ключові складові потенціалу громади (Фасилітований діалог)

Складові потенціалу – блоки або сфери інституційного потенціалу, що уможливають (сприяють реалізації) реалізацію безпекової ініціативи в громаді.

1

ДОСВІД

Наявність досвіду на рівні громади планувати, реалізовувати, забезпечувати життєздатність ініціатив у сфері безпеки. Орієнтовні питання:

➤ Чи проводився в громаді аналіз загроз у сфері безпеки? У який спосіб відбувався або відбувається аналіз? Як використовувалися результати?

➤ Які програми (проекти, ініціативи) у сфері безпеки діють або діяли у вашій громаді? Якими є результати цих програм, проектів, ініціатив?

2

АДАПТИВНІСТЬ

Здатність громади адекватно реагувати на виклики у сфері безпеки, діяти проактивно та наявність менеджменту ризиків у сфері безпеки. Орієнтовні питання:

➤ Назвіть, основні виклики або загрози у сфері безпеки для вашої громади. Наскільки серйозними (загрозливими) є ці виклики для громади? Як громада реагує на ці виклики? Наскільки швидкою та адекватною є реакція громади на виклики.

➤ Чи є в громаді практика профілактики або попередження загроз у сфері безпеки.

3

МОТИВАЦІЯ

Готовність / бажання / можливості членів громади та агенцій громади реалізовувати й забезпечувати діяльність ініціатив у сфері безпеки. Орієнтовні питання:

➤ Як би ви охарактеризували рівень готовності громади виділяти ресурси (фінансові, людські, матеріальні, часові) для реалізації безпекових ініціатив (наведіть приклади).

➤ Чи є приклади ініціатив (у сфері безпеки), які є постійно діючими, впровадженими на постійній основі? Чи має громада приклади інституалізації (постійно діючих) практик, ініціатив або програм у сфері безпеки? Якщо так, наведіть приклади. Якщо ні, як би ви прокоментували готовність громади інституціоналізувати успішні ініціативи у сфері безпеки.

4

ЛІДЕРСТВО

Наявність у громаді формальних і неформальних лідерів, здатних просувати й підтримувати ініціативи у сфері безпеки. Орієнтовні питання:

➤ Чи є на рівні громади авторитетні особи (люди, яких поважають), здатні просувати безпекові ініціативи? Хто ці лідери? Чи мають вони відповідні компетенції та подібний досвід?

➤ Наскільки вони здатні представляти інтереси різних груп населення громади)? Наскільки вони здатні працювати в інтересах громади?

5

УЧАСТЬ

Готовність, бажання, можливість членів громади та агенцій громади брати активну участь у реалізації ініціатив, у тому числі й у сфері безпеки. Орієнтовні питання:

➤ Хто на рівні громади залучений або планується бути залученим до реалізації безпекових ініціатив? Як би ви охарактеризували рівень залучення кожного суб'єкта в реалізацію безпекової ініціативи? Якими є зони або сфери відповідальності кожного суб'єкта?

➤ Наскільки активно члени громади беруть участь у житті громади, у тому числі й щодо реалізації безпекових ініціатив? Чи є приклади самоорганізованого волонтерства?

➤ Які дієві механізми участі членів громади в процесах прийняття рішень ви можете назвати, наприклад, громадські ініціативи, бюджет участі, електронні петиції тощо.

➤ Наведіть приклади включення в життя громади груп, що зазвичай піддаються дискримінації або виключенню.

6

КОМУНІКАЦІЯ

Система взаємодії та координації на рівні громади. Орієнтовні питання:

➤ Будь ласка, опишіть, у який спосіб відбувається комунікація всіх релевантних суб'єктів (Як виконується між собою?) Чи є комунікація інструментом координації роботи.

➤ Чи є питання безпеки актуальними в місцевих ЗМІ?

7

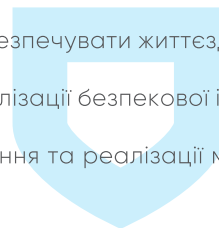
ЕКСПЕРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Наявність знань, навичок, компетенцій у сфері безпеки на рівні громади та ключових агенцій. Орієнтовні питання:

➤ Наявність досвіду на рівні громади, щоби планувати, реалізовувати, забезпечувати життєздатність ініціатив у сфері безпеки. Орієнтовні питання:

➤ Який рівень потенціалу, зокрема знань та навичок, що необхідні для реалізації безпекової ініціативи, сьогодні мають ключові суб'єкти? Будь ласка, поясніть свою думку.

➤ На ваш погляд, наскільки потужний потенціал громади у сфері вироблення та реалізації місцевих політик має громада.

За результатами аналізу потенціалу експерт (дослідник та фасилітатор) готує звіт та презентує його ініціативній групі представників громади, які в процесі фасилітованого діалогу спільно виробляють план посилення потенціалу громади (див. приклад нижче).

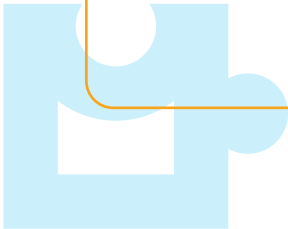
ПЛАН ПОСИЛЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДИ ЗАПРОВАДЖУВАТИ БЕЗПЕКОВІ ІНІЦІАТИВИ (Приклад)

Мета плану: посилити системність та комплексність ініціативи з безпеки в місті Х, зокрема щодо запровадження напрямів:

- «Сусідська варта»,
- «Безпека в навчальних закладах»,
- «Міська програма з безпеки».

Діяльність	Завдання	Залучені експерти	Учасники від громади	Дата	Примітка
1. Навчання					
1.1. Тренінг «Взаємодія поліції та громади» Community Policing (CP)	Актуалізувати розуміння підходу CP; проаналізувати досягнення та перешкоди впровадження CP у громадах країни				Запрошуються по 3 учасники від громад: ГО, поліція, влада Участь – опційна.
1.2. Тренінг «Відновні практики в громаді»	Сформувати базове розуміння та навички застосування ефективних практик прийняття рішень та вирішення конфліктів у громадах.				Запрошуються по 1-2 учасники від громад – ті, кому будуть корисні навички вирішення конфліктів та прийняттям рішень у громадах
2. Мережування					
2.1. Візит з обміну досвідом	Обмін знаннями, інформацією, досвідом між громадами – учасницями проєкту.				Участь – опційна. Запрошуються по 2 учасники від громад.
3. Коучинг / Розбудова потенціалу громад					
3.1. Візит експерта з погодження плану посилення потенціалу	ПОГОДИТИ план посилення потенціалу громади базуючися на (1) запиті від представників громади; (2) результатах аналізу потенціалу громади				Додаткові питання: 1. Які суттєві зміни відбулися в громаді, що можуть вплинути на хід реалізації проєкту? 2. Які додаткові запити з'явилися у громади через реалізацію проєкту CP (якщо є)? 3. Чи є в громади напрацювання у сфері CP, що можуть зацікавити інші громади? Якщо є, то які?

Діяльність	Завдання	Залучені експерти	Учасники від громади	Дата	Примітка
3.2. Діалог з ключовими стейкхолдерами щодо вироблення міської програми з безпеки	Запровадження системного та комплексного підходу до реалізації безпекової ініціативи.				Результат: - налагодження діалогу на рівні ключових стейкхолдерів для випрацювання програми з безпеки; - запровадження системного підходу до реалізації проекту.
3.3. Візит експерта з повторного аналізу потенціалу	Повторний аналіз потенціалу громади, порівняння рівня потенціалу та результатів проєкту.				Провести зустрічі з ключовими стейкхолдерами проєкту (ГО, поліція, влада).
4. Інформування / Просвітництво					
4.1. Збір успішних історій	Інформувати громадськість про успішний досвід реалізації ініціатив з безпеки.				
4.2. Проведення інтерв'ю	Інформувати громадськість про успішний досвід реалізації ініціатив з безпеки.				
5. Додаткові запити громади					
5.1. Тренінг для поліцейських (патрульні та дільничні)	Підвищити обізнаність про стандарти Community Policing та реалізації спільних локальних ініціатив				
5.2. Одноденний тренінг для громадських активістів	Підвищити обізнаність про стандарти Community Policing та спроможність місцевих активістів до реалізації спільних локальних ініціатив				
5.3. Одноденний тренінг для освітян (заступники директорів шкіл з виховної роботи, класні керівники)	Підвищити обізнаність про профілактичну роботу в протидії насильству, дискримінації та булінгу				

3.2. Аналіз безпекових ризиків в громадах

Ігор Бринош
експерт,
координатор
Громадського центру
правосуддя та
Координаційного
офісу безпеки

ДОСЛІДЖУЙ, АБИ РОЗУМІТИ ТА ВПЛИВАТИ НА БЕЗПЕКУ В ГРОМАДІ

Усі громади унікальні, а тому неможливо без попередньої діагностики безпекової ситуації ефективно розв'язувати проблеми. Це як у медицині – без аналізу крові, рентгену чи кардіограми вам не призначать лікування, оскільки воно буде неефективним чи навіть шкідливим. Те саме стосується розбудови безпечної громади. Без розуміння специфічних безпекових проблем та викликів, без оцінки потенціалу ключових суб'єктів, без уявлення про співпрацю та координацію зусиль неможливо та навіть протипоказано приймати оперативні, а тим більше стратегічні рішення. Отже, якщо хочете розуміти та впливати на розбудову безпечної громади – досліджуйте! Якісна діагностика безпекової ситуації в громаді – перший крок та основа будь-яких ініціатив та активностей у створенні безпечного середовища.

ПІДХІД «БЕЗПЕКОВОГО ПАСПОРТУ»

Протягом 2017–2018 років Координаційним офісом безпеки в місті Татарбунари, який адмініструється Одеською обласною організацією ВГО «Комітет виборців України», було розроблено та практично апробовано інноваційний універсальний підхід для діагностики безпекової ситуації в громаді – «безпековий паспорт». Один аналітичний документ акумулює максимально можливу інформацію щодо всього спектру безпекових проблем у громаді, потенціалу та спроможності всіх зацікавлених сторін у розвитку безпечного середовища в громаді.

ЩО ЦЕ ДАЄ?

- розуміння безпекової ситуації в громаді, включно з ідентифікацією безпекових ризиків у громаді.
- розуміння потенціалу та спроможності всіх зацікавлених органів – державних, недержавних, формалізованих, неформалізованих – у розвитку безпечного середовища в громаді.
- оцінка стану партнерства та комунікації в громаді з безпекових питань.
- доказова основа для підтвердження проблем та пріоритизації активностей із розбудови безпечного середовища в громаді.
- емпірична основа для довготривалих рішень із розбудови безпечного середовища в громаді, наприклад, формування безпекових стратегій, програм, планів інше.

Підхід
«безпекового паспорту громади».

Інфографіка:
Одеська обласна організація
ВГО «Комітет виборців України».

ЯК ГОТУЄТЬСЯ?

1. Формування команди

Ефективна команда (ініціативна чи робоча група) має складатись із представників різних сторін – громадських активістів, представників місцевої ради, поліції, ДСНС, інших фахівців. Частіше функції координації процесу беруть на себе громадські активісти, хоча в деяких громадах локомотивом ініціативи виступали і представники поліції, і працівники міської ради. У будь-якому разі варто розподілити обов'язки та відповідальність між усіма партнерами, залежно від повноважень, компетенції та зайнятості.

2. Планування дослідження

На цьому етапі важливо зафіксувати відповіді на такі питання: Що саме ми досліджуємо й де брати необхідну інформацію? Як отримати зріз щодо всієї громади, а не лише окремих груп? Як верифікувати отримані дані та залучити громаду до процесу дослідження? На цьому етапі важливо зважити людські та фінансові ресурси, які можна залучити для дослідження. Зважаючи на ці чинники, погоджується методологія та тривалість досліджень. Наприклад, якщо громада має достатньо фінансових ресурсів чи знає як їх залучити, можна найняти соціологічну агенцію, яка проведе повноцінне соціологічне дослідження. Якщо ресурси обмежені, доцільно обрати варіант простого опитування мешканців громади з допомогою підготовлених волонтерів, що буде набагато дешевше. Проте в разі самостійного вивчення думки громади, краще не використовувати термін «соціологічне дослідження». Замість нього коректно буде вказувати «вивчення думки».

3. «Кабінетний етап»

Зважаючи на розвиток інформаційних ресурсів та можливості доступу до публічної інформації, багато відкритих даних можна отримати не виходячи з кабінету. Зокрема, це отримання різноманітної статистики від місцевої влади, поліції чи рятувальників – через офіційні вебсторінки органів влади чи шляхом направлення інформаційних запитів. Багато інформації з питань безпеки в громаді можуть дати публікації в медіа, обговорення на місцевих форумах, пости в соціальних мережах. Тут важливо враховувати статус інформації – чи це офіційна інформація, чи це суб'єктивна оцінка окремих людей, хай навіть і місцевих лідерів.

4. «Польовий етап»

На цьому етапі інформація отримується під час прямого чи опосередкованого контакту з мешканцями громади, представниками окремих соціальних чи професійних груп. Якщо виходити зі сценарію самостійного проведення дослідження, цей етап радимо проводити в такій послідовності:

● Експертні інтерв'ю. Проводяться в довільній формі за мінімальним сценарієм із лідерами громади та чиновниками, відповідальними за безпеку в громаді, наприклад, з мером міста, головою чи старостою ОТГ, керівником поліції чи ДСНС, громадськими лідерами. Отримана в такий спосіб інформація надасть загальну канву ситуації та окреслить коло потенційних проблем.

● Фокус-групові дискусії. Основне призначення фокус-груп – отримати глибинну інформацію про проблему, її особливості та прояви, можливі причини та наслідки, а також сформулювати технічне завдання для подальшого опитування. Проводити за підготуванням гайдом із завчасно визначеним переліком питань і тем для обговорення у невеликих групах до 10 осіб з різними цільовими аудиторіями. Це дасть змогу подивитися на проблеми безпеки в громаді з різних боків та збалансувати інформацію. Зокрема, можна проводити фокус-групи з водіями, пішоходами, поліцейськими, рятувальниками, представниками громадських формувань з охорони правопорядку, мисливцями, громадськими активістами, вчителями та адміністрацією шкіл, головами ОСББ, депутатами місцевих рад, головами та секретарями місцевих рад.

● Опитування. Проводиться за підготовленою анкетною, яка може містити закриті запитання з варіантами відповідей чи відкриті запитання, де респондент сам формулює відповідь, або мікс закритих та відкритих питань. Якщо в анкеті більше закритих питань, дані простіше опрацювати та уніфікувати. Відкриті питання складніше узагальнити, проте часто така інформація може бути унікальною чи навіть підняти пласт іншого аспекту досліджуваних проблем. Ми радимо уникати великої кількості відкритих питань, а закриті питання з варіантами відповідей формулювати максимально чітко, однозначно та вичерпно.

Частину запитань варто спрямовувати на виявлення соціально-демографічних даних, зокрема статі, віку, зайнятості, району проживання. Це дасть змогу зробити результати опитування більш інклюзивними та виявити ставлення до одного питання представників різних вікових груп чи мешканців різних мікрорайонів. Доцільно зробити пілотне анкетування щодо зрозумілості питань, їхньої оптимальної кількості, часу заповнення анкети тощо. За результатами такого пілоту може виникнути необхідність допрацювати анкету, зменшити чи збільшити кількість питань, змінити формулювання тощо.

Для зручності заповнення анкет використовується паперовий варіант та електронна форма, наприклад, гугл-анкета. Локацією опитування паперовою анкетною мають бути найбільш людні місця: заклади (пенсійні, органи реєстрації, соціального забезпечення, земельний відділ), магазини, базар, вулиці, площі, сільські ради, бібліотеки, трудові колективи. В електронному вигляді анкета розміщується на інформаційних сайтах, соціальних мережах, форумах. Електронний варіант анкети значно простіше обробляти, але, з іншого боку, є загроза заповнення форми невідповідними респондентами, наприклад, неповнолітніми, жителями інших громад чи навіть інших країн.

Результати локального аналізу з питань безпеки в громаді.

Інфографіка:
Одеська обласна організація
ВГО «Комітет виборців України».

5. Узагальнення даних

Для узагальнення даних паперових анкет можна використовувати можливості Excel чи іншого програмного забезпечення, яке дає змогу працювати з даними. Онлайн-анкети автоматично узагальнюються завдяки можливостям гугл-форм. Ми радимо й паперові анкети «заводити» в гугл-форму, що дасть можливість програмі коректно порахувати дані та автоматично сформувати таблиці й діаграми. На основі аналізу зібраної інформації проводиться класифікація проблем, тобто виділяються:

- питання, які можливо вирішити зусиллями поліції чи інших органів державної влади;
- питання, які перебувають у винятковій компетенції місцевого самоврядування;
- питання, які потребують комплексних спільних зусиль.

Висновки та узагальнені дані подаються в основній частині звіту, який дуже радимо візуалізувати інфографіками та діаграмами, а також «оживити» цитатами, практичними кейсами, наглядними ілюстраціями. У якості додатків до звіту також радимо долучити найбільш важливі першоджерела чи посилання на них, опис використаної методології, форми збору інформації, контакти відповідальних органів за безпеку в громаді.

6. Верифікація та актуалізація результатів

Підготовлений звіт необхідно презентувати та обговорити з громадою через проведення круглого столу, громадських слухань чи в інший спосіб, який передбачатиме можливість двосторонньої комунікації організаторів досліджень із громадою. Ситуація в громаді також може змінюватись, як щодо появи нових безпекових ризиків, так і щодо зміни потенціалу ключових суб'єктів. Часто навіть кадрові зміни, зокрема очільника міста чи керівника відділу поліції можуть мати вплив на розвиток безпечного середовища в громаді, і це потрібно враховувати. Тому орієнтовно раз на рік дані «безпекового паспорту» бажано оновлювати.

Взагалі, залучення громади важливе не лише на етапі верифікації результатів, але й на рівні збору інформації. Ми підтримуємо підхід, щоби громада була не просто пасивним об'єктом вивчення, але й активним учасником планування та дослідження проблем безпечного середовища. Зокрема, мешканці громади значно більше довіряють у процесі опитування місцевим волонтерам, ніж стороннім особам, навіть якщо вони більш кваліфіковані.

Яка орієнтовна структура?

Унікальність інструменту «безпекового паспорту» полягає в тому, що він має різні рівні деталізації та глибини, які можна використовувати послідовно й автономно. Кожен наступний рівень підготовки «безпекового паспорту» дає більш глибоку та унікальну інформацію про стан безпеки в громаді, але й потребує більше зусиль для дослідження.

1 рівень. Загальний огляд громади

Завдяки «кабінетному етапу» ми отримуємо базову інформацію про громаду, з урахуванням чинника безпеки: розмір і місцезнаходження громади, профіль населення, місцевий бюджет, наявність промислових чи інфраструктурних об'єктів, природні характеристики та інші чинники.

Нас цікавить:

- це сільська ОТГ із невеликим бюджетом чи обласний центр із можливостями транскордонних інвестицій?
- це транспортний вузол і наявний потенційно небезпечний залізничний вокзал?
- чи громада розташована в промисловому регіоні з високою концентрацією небезпечних виробництв?
- чи це громада на причорноморському узбережжі з проблемами незаконного вилову риби та відсутністю рятувальних пунктів?
- чи, можливо, головною безпековою проблемою громади може бути швидкісна міжнародна траса, яка проходить через усе місто?

2 рівень. Загрози та небезпеки

Тут ми з'ясовуємо загальний рівень відчуття безпеки на певній території, оцінюємо ефективність роботи поліції та місцевого самоврядування на місцях, визначаємо пріоритетні напрями діяльності. Завдяки результатам досліджень «польового етапу», ми можемо оцінити основні безпекові ризики й загрози, класифікувати та описати їх. Наприклад, щодо криміногенної ситуації, домашнього насильства, булінгу, екологічних проблем, надзвичайних ситуацій, стану дорожньої інфраструктури та дорожньо-транспортних пригод, соціальних конфліктів у громаді. Важливо в процесі дослідження виявити становище вразливих груп, серед яких наркозалежні, етнічні меншини, колишні ув'язнені, які часто позбавлені можливості повноцінної інтеграції в життя громади та сприймаються громадою як реальна чи потенційна загроза своїй безпеці.

Наприклад, мешканці міста Татарбунари на Одещині в процесі опитування 2017 року виокремили такі безпекові чинники:

1. Відсутність вуличного освітлення – 67%;
2. Відсутність чи недостатня кількість поліцейських – дільничних, патрулів, патрульних машин – 64%;
3. Небезпека на дорозі: стан доріг, відсутність світлофорів та дорожніх знаків, порушення правил дорожнього руху – 62%;
4. Крадіжки на вулиці, вдома, у транспорті – 59%;
5. Порушення правил торгівлі алкогольними напоями – 36%. Серед локацій найбільш небезпечними місця ми стали міські парки, мікрорайон ПМК, нічний клуб «Мелроуз», околиці міста.

Раніше в громаді думка місцевих мешканців жодним чином не досліджувалась і не враховувалась.

3 рівень. Ресурси та потенціал

На цьому рівні ми з'ясовуємо, які ресурси та потенціал має громада для розв'язання питань безпеки. Нас цікавлять людські, фінансові та матеріальні ресурси. Зокрема, чи достатня кількість поліції та інших правоохоронних органів, і чи вони укомплектовані належним чином? Чи працює муніципальна поліція (варта), громадські формування та групи самооборони? Яке державне та місцеве фінансування виділяється на питання безпеки? Які місцеві цільові програми в громаді прийняті та реально фінансуються, зокрема безпекові, охорони довкілля, охорони здоров'я, подолання бідності тощо? Чи є в громаді соціально відповідальний бізнес, і чи можливо залучати його ресурси?

Важливо знати, чи є в громаді технічно-інформаційні системи, які допомагають реагувати на тривожні події, серед яких система оперативного інформування та відеоспостереження, «розумне» управління патрулями, освітленням і світлофорами, тривожні кнопки в громадських місцях? Варто зазначити, що використання камер відеоспостереження є одним із найпоширеніших інструментів підвищення безпеки в громаді, проте часто такі системи в громадах працюють без належного документального оформлення, мають проблеми з аналізом, збереженням та використанням отриманих даних.

Приклад Татарбунарського району Одещини показує суттєве скорочення поліції, практично вдвоє (2015 – 87 співробітників, з них 14 дільничних; 2017 – 42 співробітники, 8 дільничних), патрульні екіпажі розформовані. Такі зміни знизили оперативність реагування та практично повністю знищили профілактику правопорушень. Цими чинниками теж зумовлюється низька спроможність поліції орієнтуватися й розуміти проблеми громади. Опитування 2017 року в Татарбунарському районі показало, що 77,8% людей не почували себе в безпеці під захистом поліції, а 75,6% опитаних не знають свого дільничного інспектора поліції.

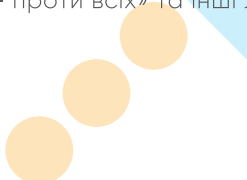
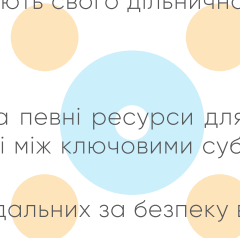
4 рівень. Партнерство та комунікація

Навіть коли в громаді є розуміння безпекових проблем та певні ресурси для їхнього вирішення, просуватися далі складно без ефективної комунікації та співпраці між ключовими суб'єктами. Відповідно, цей рівень досліджує:

- ▶ наявні форми взаємодії, комунікації та координації відповідальних за безпеку в громаді;
- ▶ наявність координаційних груп, платформ, офісів;
- ▶ періодичність, формат та канали координації;
- ▶ форми інформування та залучення громади.

Також важливо розуміти наявність чи потенційні передумови конфліктів та непорозумінь серед ключових сторін:

- ▶ «поліція – місцева влада»;
- ▶ «патрульна поліція – національна поліція»;
- ▶ «муніципальна поліція – поліція»;
- ▶ «громадські активісти – проти всіх» та інші лінії.

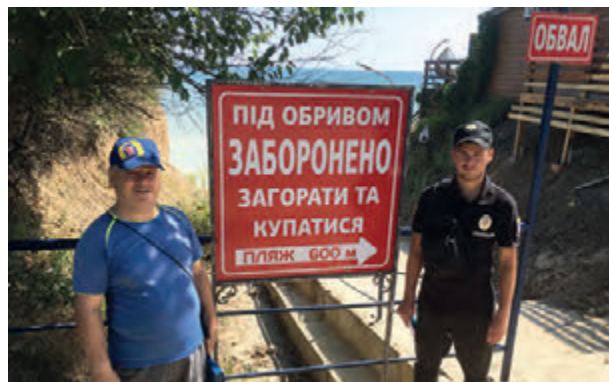

Наприклад, на початку 2017 року на базі Одеської обласної організації ВГО «Комітет виборців України» створено Координаційний офіс безпеки як спільний інформаційно-координаційний центр для розвитку безпечного середовища в громаді. Початково мета та завдання Координаційного офісу безпеки, а також формат роботи викладено в Меморандумі. Протягом 2017–2018 років до Меморандуму долучились 20 державних та недержавних організацій. На початку 2018 року при Координаційному офісі створено Раду ветеранів-наставників, які на громадських засадах здійснюють наставництво поліцейських, беруть участь у спільних патрулюваннях, просвітницьких та навчальних заходах. У 2019 році Координаційний офіс безпеки формалізовано через створення консультативно-дорадчого органу при виконавчому комітеті Татарбунарської міської ради.

Моніторинг Координаційним офісом безпеки в м. Татарбунари дотримання безпеки на курортних об'єктах.

Фото:

Одеська обласна організація
ВГО «Комітет виборців України».

5 рівень. Мапування (картографування)

Цей рівень потребує не лише збору інформації з прив'язкою до локацій, але й технічні рішення, які допоможуть створити та використовувати інтегровану мапу небезпечних місць у громаді. Тут можливо декілька шарів нанесення локацій: мапа небезпечних місць за результатами опитування, мапа злочинів, мапа ДТП, мапа технологічних загроз, наприклад, небезпечні об'єкти, пожежі, мапа камер відеоспостереження як міських, так і приватних. Окрім того, що кожен вид мапи дає прикладну інформацію, наприклад, для коригування маршрутів патруля чи встановлення вуличного освітлення, поєднання інформації показує системні проблеми в забезпеченні безпеки в громаді.

Відповідно, перед тим, як вирішувати проблеми з безпекою в громаді, необхідно пересвідчитись чи дійсно це проблеми і максимально конкретно їх ідентифікувати. Окрім розуміння проблем з безпекою, варто розуміти який є у громади потенціал та спроможність для їх вирішення. Це зробить процес розвитку безпечної громади осмисленим та ефективним.

Практичний кейс.

СТВОРЕННЯ ОФІСУ БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ – НЕЗАЛЕЖНОГО МАЙДАНЧИКА ДЛЯ ДІАЛОГУ ГРОМАДИ, ПОЛІЦІЇ ТА ВЛАДИ У КРИВОМУ РОЗІ

У Кривому Розі зареєстровано майже 1000 громадських організацій, це 17% від загальної кількості ГО в усій Дніпропетровській області. Напрямки діяльності цих об'єднань дуже різні, але питання безпеки громади хвилює без перебільшення усіх представників громадського сектору, будь то пацієнтські ГО, об'єднання людей з особливими потребами, екоактивісти чи інші. Питання про необхідність побудови діалогу між поліцією, владою та громадським сектором є актуальним для Кривого Рогу від початку реформи нацполу. В місті двічі було проведено соціологічне дослідження, за результатами якого стало зрозуміло, що попри діяльність самої поліції, співпрацю її з певними громадськими організаціями міста та навіть соціальну рекламу, у загального населення досі залишається безліч питань щодо роботи полку патрульної поліції та Криворізького відділу поліції, а також незрозумілими є варіанти співпраці з цими органами. Проблема полягала у відсутності умов і місця для співпраці. Аби уникнути конфлікту інтересів, такий майданчик не мав розміщуватися на базі жодної з ГО чи поліції, до того ж відділки поліції досі не викликають довіри у населення і справляють скоріше негативне враження на пересічних громадян.

Тому основним завданням проекту стало об'єднання різних на перший погляд осередків громади та створити майданчик, який служив би центром комунікації між громадою, владою та управліннями поліції міста задля вирішення питань, які стосуються кожного жителя міста – від дитини до пенсіонера. Підсумовуючи результати роботи проекту, можна з впевненістю сказати, що глобальна місія – створення майданчику та об'єднання різних верств населення, виконано. Наступним кроком, вже поза межами проекту стане підписання меморандуму про співпрацю між громадськими об'єднаннями, ГУНП та УПП задля продовження роботи у заданих напрямках та втілення у життя проектів, які були започатковані під ас реалізації проекту – форум-театри з молоддю, «Сусідська варта», участь у робочій групі при Виконкомі Криворізької у місті ради, яка регулює питання розробки та виконання міської програми «Безпека міста».

Основною перешкодою на шляху до створення Офісу безпеки громади була відсутність фінансування оренди приміщення, устаткування та оплати праці персоналу офісу. Вирішити цю проблему вдалося завдяки відгуку колективу Донецького юридичного інституту, який з жовтня 2014 року передислоковано до Кривого Рогу. Одна з аудиторій інституту була переобладнана безпосередньо під офіс, а для масових зібрань було вирішено використовувати читальну залу бібліотеки. Благодійна організація "Благодійне товариство "Мережа" м. Кривий Ріг" та ДЮІ 6 травня 2019 року підписали Меморандум про співпрацю та відкрили Офіс безпеки громади – єдину в місті платформу взаємодії і комунікації між поліцією, населенням та місцевою владою.

Уже влітку Офіс безпеки почав свою роботу: проводилися просвітницькі заходи, зустрічі для обговорення питань безпеки у громаді міста, до яких залучалися патрульні поліцейські, представники ГО, активісти та держслужбовці. Першим предметом обговорення під час круглих столів та фокус-груп стало внесення змін до програми "Безпечне місто", на яку з міського бюджету виділяється 20 500 000 гривень. При цьому громада участі у формуванні пріоритетів програми не брала. Протягом півроку щомісяця проводилися круглі столи та фокус-групи з представниками ГО, освітянами міста, ОСББ, молоддю (студентами ВУЗів), представниками бізнесу та загальним населенням, на яких було сформовано пропозиції щодо внесення змін у програму "Безпечне місто", що прийматиметься в грудні 2020 року. Наразі триває пошук якнайкращих шляхів впровадження цих змін. До того ж в ході проведення таких зустрічей вдалося значно підвищити рівень обізнаності населення про роботу органів поліції та налагодити продуктивний діалог між цими групами, оскільки теми, які піднімалися, стосувалися різних груп населення та стосувалися кожного. Задля розуміння проблематики учасникам було запропоновано заповнити анкети, які торкалися рівня безпеки у місті та визначався рівень довіри до роботи поліції загалом. Представникам освіти нами були запропоновані окремі ініціативи: створення маршруту школяра на основі проведеного аудиту безпеки території та проведення навчально-профілактичних заходів у форматі форум-театру для підлітків. З представниками ОСББ обговорювалася можливість поширення ініціативи «Сусідська варта», яку трохи згодом підтримало керівництво ГУНП м. Кривого Рогу та запевнило у готовності до співпраці через підписання меморандуму між представниками громади та ГУНП. Тобто, з кожною групою респондентів виокремлено аспекти, які найбільше хвилюють та покладено початок діалогу між громадськістю та обома Управліннями поліції.

Після завершення запланованих заходів наша команда брала участь у дводенному Криворізькому форумі ОСББ, який нараховував більше 200 голів багатоквартирних будівель. Підсумком заходу і самого проекту став документ, підписаний учасниками форуму у вигляді Резолюції за результатами місцевої ініціативи та поданий на розгляд до Криворізької міської ради та містив наступні пропозиції: За підсумками проведених Круглих столів та фокус-груп з представниками громади (громадських організацій, закладів освіти, студентської та учнівської молоді, ОСББ) виділено основні потреби населення щодо ситуації у місті стосовно безпеки та співпраці з Поліцією. Пропонуємо розглянути наступні пропозиції щодо внесення змін у «Програму громадського порядку та громадської безпеки в м. Кривому Розі на період до 2020 року»:

1. Навчальні заклади міста забезпечити наступним оснащенням:

- А** відеокамери
- Б** турнікети
- В** системи відеоспостереження в будівлі, системи контролю доступу (турнікети) з інформуванням батьків про вхід/вихід учнів в школу та зі школи; картки доступу або впровадження багатofункційних безконтактних учнівських квитків
- Г** освітлення навчального закладу та прилеглої території
- Д** вказівники з розміщенням напрямку руху та назвами вулиць
- Е** огороження (забором або бетонними плитами) навчальний заклад
- Є** встановлення перил на сходах та пандусів.

2. Для мешканців житлових будинків:

- А** налагодити комунікацію мешканців житлових будинків з дільничними та патрульними, визначити графіки регулярних зустрічей на базі «Офісу безпеки» з метою посилення безпеки прибудинкових територій
- Б** впровадити систему «Сусідська варта» для Об'єднань співвласників багатоквартирних будинків

3. Провести аудит безпеки території закладів освіти та прибудинкових територій задля покращення ситуації з безпеки та мінімізації випадків кримінального характеру (форма додається).

Як результат — 23 грудня було проведено неформальний захід "Кава з поліцейськими", на якому остаточно сформувалась ініціативна група з представників ГО й активістів міста та відділу зв'язків з громадськістю полку патрульної поліції. За результатами зібрання було вирішено створити телеграм-канал для кращої та оперативнішої комунікації а також заплановано низку спільних заходів.

Наразі вдалося досягти сталості у роботі Офісу безпеки громади, який продовжує діяти автономно на базі Донецького юридичного інституту та слугувати майданчиком для проведення зібрань та заходів громадськості й поліції. Комунікація між ініціативною групою ГО та ВЗГ проводиться в телеграм-каналі, де вирішуються поточні питання, представники патрульної поліції міста долучаються до акцій та безпекових ініціатив громади. Налагоджено належну комунікацію та взаємодію.

3.3. Рекомендації з проведення стратегічних сесій та сесій прийняття рішень у питаннях безпеки

Стратегічне планування сфери безпеки в громаді – це процес визначення спільного бачення безпечної громади та шляхів досягнення цього бачення.

Важливо наголосити, що стратегічне планування – це командний процес, тобто такий, що передбачає активне залучення та включення уповноважених представників усіх ключових структур на рівні громади, які дотичні до питань безпеки в громаді. Розуміння важливості внеску кожного учасника забезпечує добровільну та мотивовану включеність у процес стратегічного планування, що створює передумову формування відповідального ставлення та адекватного розподілу повноважень серед відповідних структур на етапі реалізації стратегії.

Командний процес також означає вибудовування діалогу на рівні громади щодо питань безпеки, що передбачає, не тільки налагодження двосторонніх комунікацій між різними учасниками, а й утвердження в громаді діалогового майданчику – як філософії простору включення усіх без винятку груп, прийняття різних точок зору, визнання важливості і здатності кожного, розуміння кожного. Власне, на основі цього діалогового процесу можливим є реальне вироблення та реалізації життєздатних ініціатив, які призводять до системних змін і трансформацій на рівні громади.

Стратегічне планування неможливе без попереднього розуміння ризиків, які існують у сфері безпеки в громаді. До прикладу, для однієї громади питання безпеки міцно пов'язані з нафтопроводом, який перетинає територію громади. Для іншої більш актуальним є сезонний туризм, зокрема гарантія безпеки відпочиваючим і місцевому населенню. Зрозуміло, що і бачення безпеки в громаді, і шляхи її досягнення будуть різнитися для цих громад. Отож, наявні ризики в сфері безпеки в громаді та їхнє розуміння є важливою передумовою якісного стратегічного планування та подальшої реалізації стратегії. Вироблення плану попередження ризиків у сфері безпеки – це змістовна складова стратегії.

Громада, яка має достатньо підготовлених фахівців, технічне оснащення та досвід роботи з ініціативами в сфері попередження небезпек, очевидно, суттєво відрізняється від громади, яка таких ресурсів (або потенціалу) не має. Це означає, що процес стратегічного планування у сфері безпеки має враховувати не тільки безпекову ситуацію, а й потенціал громади виробити та реалізувати таку стратегію. Таким чином, стратегічному плануванню має передувати не тільки аналіз ризиків, а й аналіз потенціалу громади у сфері безпеки. Врахування сильних та слабких сторін громади у процесі стратегічного планування дасть змогу розробити реалістичний та життєздатний план формування безпеки в громаді.

**Альона Горова,
експертка,
ГО «Інститут миру і
порозуміння»**

Отож, якісний процес стратегічного планування у сфері безпеки в громад передбачає створення діалогового майданчику, що забезпечить мотивоване включення в процес представників відповідних структур, для вироблення стратегії формування безпеки в громаді з урахуванням наявних ризиків та потенціалу в громаді.

КЛЮЧОВІ СКЛАДОВІ СТРАТЕГІЇ З БЕЗПЕКИ

1

Візія / Бачення

«Ідеальний» кінцевий результат реалізації програми з безпеки в громаді; бачення того, як виглядатиме безпечна громада.

Контрольний список для формулювання візії:

- Це вас наснажує?
- Чи формулювання розповідає світу про ту позитивну зміну, яке ви хочете зробити?
- Це більше, ніж ви? (Інакше кажучи, це більше, ніж те, що ви можете зробити самостійно?)
- Це просто?
- Чи зрозуміло?
- Це про те, що ви можете дати? (не про те, що ви отримаєте)

2

Унікальність

Особливості та характеристики громади, які дають їй змогу гідно конкурувати та віднайти «власну нішу» в реалізації ініціативи з безпеки. Для формулювання власної унікальності пропонується дати відповідь на три питання:

- У чому ми номер один (Що ми робимо краще за інших)?
- Що є нашим економічним двигуном (Яка діяльність, продукти, послуги, напрями... приносять ресурси в громаду?)
- Що приносить нам задоволення (Що мотивує команду працювати?)

3

Місія

Пояснення того, як саме ви досягатимете візії, що ви для цього робитимете.

Контрольний список для формулювання місії:

- Чи розповідає формулювання світу про мету громади в сфері безпеки?
- Чи вона зрозуміла і проста?
- Чи це допоможе вам зосередити увагу на правильних речах?
- Чи добре формулювання місії пов'язано з баченням і пояснює вашу роль у її досягненні?

4

Цінності

Ключові орієнтири, якими керується команда або громада в процесі реалізації ініціативи з безпеки, під час прийняття рішень та розв'язання конфліктів.

5

Напрями роботи

Основні сфери діяльності в сфері безпеки в громаді, ще більше фокусує візію. Робота над формулюванням напрямів важлива з погляду розуміння кожним членом команди свого «вкладу» в досягненні місії. Контрольний перелік питань:

- Які основні послуги або продукти у сфері безпеки «виготовляє» чи прагне «виготовляти» ваша команда?
- У чому ваша команда спеціалізується або прагне спеціалізуватися?
- Для яких цільових груп?

6

Маркетинговий та комунікаційний план

Планування інформаційного складника для пояснення того, як краще донести своїм користувачам, чим саме ви збираєтесь їм допомогти та яку роль ви гратимете в спільноті.

7

Завдання та пріоритети на рік

Перелік дій для досягнення ключових 3–5 позитивних змін протягом року. Для формулювання завдань використовуйте критерії SMART:

S – Specific – специфічний
 M – Measurable – вимірюваний
 A – Achievable – досяжний
 R – Realistic – реалістичний
 T – Timebound – вимірюваний у часі

Контрольний перелік для формулювання завдань і пріоритетів:

- Ви сформулювали не більше 3–5 завдань на рік?
- Чи відповідають ваші завдання критеріям SMART?
- Чи підтримують вони ваше бачення та вписуються в місію?
- Ви чітко розумієте, як ваша цінність буде підтримувати вас у досягненні цих завдань?
- Чи збалансовано розподілені завдання протягом року? Чи дає змогу таке планування виконати всі інші зобов'язання?
- Чи враховані всі завдання у комунікаційному плані?
- Чи відчуваєте ви насагу, щоби побачити результати всіх виконаних завдань за рік?

8

План розвитку команди

Спланований перелік діяльності з відповідними ресурсами на рік, що допоможе посилити знання, вміння, навички, компетенції команди в сфері безпеки.

9

Ризики та можливості

Аналіз та менеджмент ризиків і можливостей для громади в сфері безпеки. Для аналізу ризиків і можливостей використовуйте SWOT-аналіз.

Strengths (Сильні сторони)

Перерахуйте все, що робить вашу громаду неймовірною! Сильні сторони – це «внутрішні» переваги громади у сфері безпеки. На що ви точно можете покластись у реалізації стратегії з безпеки?

Weaknesses (Слабкі сторони)

З огляду на безпеку, що в громаді відбувається не так, як мало б? Чого не вистачає?

Opportunities (Можливості)

Перерахуйте всі можливості «зовнішнього середовища», які потенційно можуть посилити громаду в сфері безпеки

Threats (Загрози)

Перерахуйте «загрози зовнішнього середовища», що можуть «збити» громаду з руху у напрямку реалізації місії

10

Показники успіху

Індикатори, які допоможуть відслідковувати прогрес у реалізації стратегії та, за потреби, оперативно коригувати план дій.

11

План дій

Календарний план реалізації стратегії.

Під час розробки стратегії з безпеки також варто продумати механізм її перегляду та коригування.

3.4. «Безпекова програма – стратегічне рішення до розбудови безпечної громади»

Думай стратегічно, розбудовуй безпечну громаду інституційно

Безпечна громада – поняття, яке набагато ширше, ніж правопорядок, та включає значну долю відповідальності місцевого самоврядування. Але й тут не треба обмежуватися лише однією місцевою програмою та встановленням популярного нині відеоспостереження. Ефективний розвиток безпечного середовища в громаді – це про стратегію та пріоритезацію завдань; це про використання різних фінансових інструментів; це про залучення громади та інновації. Крім того, розвиток реформи децентралізації дає громаді як більше можливостей у цій сфері, так і більше відповідальності.

Ігор Бринош
експерт,
координатор
Громадського центру
правосуддя та
Координаційного
офісу безпеки

Безпека в громаді – це не лише правопорядок

Безпека в громаді, тобто в конкретному місті, селищі чи селі не стосується виключно компетенції поліції, як це часто можна почути. Це комплексне поняття, воно набагато ширше, ніж забезпечення правопорядку, і включає безпеку дорожнього руху, громадське здоров'я, екологічну безпеку, безпечну інфраструктуру та інші чинники, які дають змогу жителям відчувати себе в безпеці. Досягнути такого результату можна лише спільною участю та відповідальністю поліції та інших місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування та мешканців громади.

Відповідальна місцева влада має бути зацікавлена в забезпеченні безпеки на своїй території, адже показник «безпечності» впливає на інвестиційну та курортну привабливість, внутрішню міграцію, розвиток бізнесу, культурне та соціальне життя в громаді.

Можна виокремити такі найбільш важливі повноваження органів місцевого самоврядування у сфері безпеки в громаді:

- діяльність у сфері благоустрою;
- поводження з безпритульними тваринами;
- надання дозволу на встановлення дорожніх знаків, пішохідних переходів, «лежачих поліцейських», видалення зелених насаджень;
- надання дозволу на розміщення об'єктів торгівлі у сфері послуг та погодження режиму їхньої роботи;
- функціонування муніципальної поліції, зокрема дружин, варти;
- діяльність у сфері цивільного захисту;
- функціонування системи відеоспостереження.

Інфографіка до програми «Безпечне місто» Полтавської міської ради. Фото: <https://zmist.pl.ua/>

Важливість стратегії розвитку безпечної громади

Стратегія розвитку безпечної громади як частина загальної стратегії розвитку громади чи як окремий документ має визначати пріоритетні напрями, цілі та завдання сталого розвитку громади в динамічному середовищі з урахуванням ризиків та можливостей.

Відсутність цілісної системи стратегічного планування не дає змоги забезпечити бюджетне планування на належному рівні та призводить до послаблення зв'язків між бюджетними програмами та пріоритетами розвитку громади. Будь-яка програма безпеки чи дотичні програми не є самоціллю чи незалежним елементом, вони є одним із компонентів стратегії розвитку безпечної громади та мають органічно з нею поєднуватись.

Під час проведення стратегічного планування необхідно дотримуватися таких принципів: залучення всіх суб'єктів громади до процесу розробки стратегії;

- реалізація пріоритетних завдань з урахуванням наявних ресурсів, можливостей та повноважень громади;
- відкритість доступу до підготовки, презентації та обговорення результатів стратегічного планування.

Необхідно також розуміти, що актуальні для громади безпекові проблеми вирішуються різними суб'єктами. Певні питання можливо вирішити зусиллями поліції; є питання, які перебувають у винятковій компетенції місцевого самоврядування; багато питань потребують комплексних зусиль різних органів.

Самбірська районна рада 17 березня 2016 року затвердила Концепцію комплексної безпеки Самбірського району, а також Заходи до концепції комплексної безпеки Самбірського району. Відповідальними за заходи визначили як поліцію, так і органи місцевого самоврядування, районну адміністрацію, міські служби, дирекції шкіл, керівництво транспортних підприємств та інших. Концепція враховує специфіку району й побудована як на опитуванні мешканців, так і на оцінках поліції та місцевих активістів.

Ключові питання під час розробки та впровадження місцевих програм

При впровадженні місцевих програм використовується програмно-цільовий метод. Програмно-цільовий метод – це метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів коштами бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу. Метою запровадження такого підходу є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їхнього використання.

У широкому розумінні безпечної громади можна говорити про використання декількох видів місцевих програм:

- програми «безпечна громада» в місті, селищі;
- програми з благоустрою та розвитку інфраструктури;
- програми поводження з безпритульними тваринами;
- програми профілактики злочинності та забезпечення громадської безпеки та правопорядку;
- програми з протидії і зниження шкоди наркоманії;
- програми правової освіти населення.

Наразі поширеною практикою є впровадження програм «Безпечне місто», які в основному спрямовані на функціонування системи відеоспостереження та оперативного реагування на правопорушення. Варто зазначити, що часто такі системи в громадах працюють без належного документального оформлення, мають проблеми з аналізом, збереженням та використанням отриманих даних.

Програма «Безпечне місто Чугуїв» на 2019–2021 роки з бюджетом 3 190 000 грн. Включає систему відеоспостереження, програмний комплекс на критично важливих об'єктах та об'єктах захисту міста. Забезпечує відеоконтроль та відеоспостереження за міськими об'єктами з масовим перебуванням людей, серед яких площі, вулиці та інші місця найбільш масового скупчення та перебування людей, транспортні засоби колективного використання, тобто потенційно криміногенні ділянки міста з передачею оперативної інформації до моніторингового центру для подальшого зберігання та обробки даних, розпізнавання номерних знаків, відстеження руху транспортних засобів та формування архівних даних.

Програма Чортківської міської ради «Безпечне місто» на 2019 – 2022 роки з бюджетом 1 600 000 грн. Головне завдання програми – впровадження комплексної системи безпеки «Безпечне місто» на основі сучасних засобів відеоспостереження, безпеки, моніторингу, контролю, зв'язку, керування та оперативного реагування.

Типова структура місцевої програми у сфері безпеки в громаді складається з таких компонентів:

Преамбула – вступна частина, загальні положення. Дається посилання на законодавство, посилання на принципи підготовки програми, огляд структури програми, наявність проведених досліджень у громаді.

Актуальність – обґрунтування необхідності програми, зокрема зміни в законодавстві, реформування відповідних сфер, опис небезпек та ризиків у громаді, опис та результати наявної відповідної діяльності в громаді, узагальнений опис необхідної діяльності та заходів.

Мета та завдання – мета формулюється з описання проблем та прописується як покращення ситуації; завдання описуються як конкретні напрями та заходи для досягнення мети.

Ресурси – опис видів та обсягів ресурсів: кошти, матеріальні цінності, залучені особи, органи та організації.

Результати – чіткий детальний опис конкретних кількісних та якісних результатів, які співвідносяться з завданнями програми.

Контроль реалізації – зазначення суб'єктів, які здійснюють контроль за виконанням програми з прописаними повноваженнями, строками, процедурами.

Як показує практика, під час написання бюджетних програм найбільше складнощів виникає з формулюванням мети, завдань та результатів програми, тому на цих компонентах зупинимось окремо. Мета – це кінцевий результат, що досягається завдяки виконанню бюджетної програми, вона має бути реальною та досяжною. Завдання – це конкретний комплекс заходів, які мають орієнтуватися на результати, виражатися в кількісних вимірах та мати конкретні терміни виконання. У формулюванні завдань варто уникати загальних тверджень, адже на їхній підставі обґрунтовується кошторис програми. Програма може містити декілька завдань, які визначають шляхи виконання програми та підлягають перевірці.

Найбільшим викликом під час підготовки бюджетної програми можна назвати формулювання результативних показників виконання. Адже саме застосування чітких результативних показників програми дає змогу продемонструвати результативність використання бюджетних коштів, оцінити тривалість виконання програми та взагалі її необхідність та досягнення запланованого соціального ефекту. Також встановлюючи будь-який показник результативності, треба чітко розуміти і прописувати, якими об'єктивними вимірюваними даними можна буде оцінити його виконання. Виділяють декілька груп показників, які можна комбінувати під час підготовки конкретних програм.

Показники затрат визначають обсяги та структуру ресурсів, які забезпечують виконання бюджетної програми.

Показники продукту визначають обсяг виробленої продукції, наданих послуг чи виконаних робіт, кількість користувачів конкретними товарами, роботами чи послугами. **Показники ефективності**, залежно від завдань програми, можуть визначатись як витрати ресурсів на одиницю продукту (економічність), відношення максимальної кількості вироблених продуктів до визначеного обсягу фінансових ресурсів (продуктивність) та досягнення визначеного результату (результативність).

Показники якості є сукупністю властивостей, які характеризують досягнуті результати якості створеного продукту, що задовольняють споживача відповідно до їхнього призначення та відображають послаблення негативних чи посилення позитивних тенденцій у наданні послуг, виробництві товарів чи виконанні робіт.

Під час впровадження місцевих безпекових програм, необхідно пам'ятати основні етапи підготовки та реалізації місцевих програм:

- ➡ Розробка проекту програми із широким залученням громади.
- ➡ Оформлення програми як проекту рішення, тобто нова програма чи внесення змін.
- ➡ Підтримка проекту рішення на депутатській комісії. Підтримка голосування на сесії місцевої ради.
- ➡ Реалізація програми. Моніторинг реалізації.
- ➡ Аналіз та оцінка впливу програми.

Можливість впливати на бюджет своєї громади

Бюджет – це ключовий інструмент для управління громадою, а також втілення в життя відповідних пріоритетів та цілей, зокрема у сфері безпеки в громаді. Бюджетний річний цикл включає 5 стадій: складання прогнозу бюджету, складання проекту бюджету, розгляд та затвердження бюджету, виконання бюджету, звітування про виконання бюджету.

Як громаді можна впливати на бюджет своєї громади:

1. Складання прогнозу бюджету (липень – вересень). Подавати пропозиції до управління та відділів, до фінансового відділу. Брати участь в експертних та дорадчих органах.

2. Складання бюджету (травень – жовтень). Подавати пропозиції до бюджету депутатам та безпосередньо до місцевої ради. Брати участь в експертних та дорадчих органах.

3. Розгляд та затвердження бюджету (листопад – 25 грудня). Брати участь у бюджетних слуханнях та висловити свої пропозиції до проекту бюджету. Відвідувати засідання бюджетної комісії, виконавчого комітету та сесії ради. Сприяти поширенню та обговоренню прийнятого рішення про бюджет.

4. Виконання бюджету (січень – грудень). Ініціювати громадський моніторинг виконання бюджету, відвідувати засідання бюджетної комісії та сесії ради, на яких розглядаються бюджетні питання.

5. Звітування про виконання бюджету (січень – 15 березня). Брати участь в обговоренні звіту про виконання бюджету під час його публічного представлення. Відвідати сесії ради, на яких звіт про виконання бюджету затверджується. Ініціювати громадський аудит виконаного бюджету – як за окремими напрямками, так і загалом.

Бюджет участі як інструмент фінансування безпекових ініціатив

Бюджет участі – це демократичний процес, який надає можливість кожному громадянину брати участь у розподілі коштів місцевого бюджету через підготовку проєктів для покращення населеного пункту та/або голосування за них. Будь-який житель міста чи селища може подати проєкт, пов'язаний із покращенням життя в громаді, взяти участь у конкурсі, перемогти в голосуванні і спостерігати за тим, як його проєкт реалізують у межах бюджету.

Фінансування для бюджету участі зазвичай розподіляється щороку з бюджету громади, у деяких містах реалізація бюджету участі регулюється цільовою строковою програмою. У містах здебільшого є поділ проєктів на великі та малі – на один малий проєкт виділяється в середньому 200–250 тис. грн, на великі – від 250 тис. грн до 1 млн грн.

У багатьох громадах через інструмент «бюджету участі» фінансуються безпекові проєкти:

➡ У Полтавській міській раді в межах «Бюджету участі 2018» підтримано проєкт «Безпечне місто», що має на меті освітлення пішохідних переходів у Полтаві. Проєкт передбачає встановлення системи автономного сенсорного освітлення на пішохідних переходах, що є найбільш небезпечними в Полтаві. Загальна вартість проєкту склала 1,4 млн грн.

➡ У Житомирській міській раді в межах «Бюджету участі 2018 року» підтримано проєкт «Вуличне відеоспостереження в мікрорайоні Маликова: «Раді вас бачити». Завдяки проєкту встановлено 41 вуличну вандалозахисну IP-камеру. Система відеоспостереження, яка передбачає автоматичне розпізнавання номерів транспортних засобів і візуальну ідентифікацію обличчя людей, має цілодобове спостереження та контроль за місцями в'їзду-виїзду автомобільного транспорту до або з мікрорайону, об'єктами інфраструктури, зонами відпочинку та прилеглою територію до багатоповерхових будинків. Відеоінформація з IP-камер зберігається в архіві не менше 30 днів. Бюджет проєкту – майже 1,5 млн грн.

➡ Завдяки міській цільовій програмі «Громадський бюджет міста Костянтинівки» на 2019 рік була запланована реалізація проєкту «Обличчя безпеки» – придбання презентаційної форми для громадського формування з охорони громадського порядку «Гайдамаки». Бюджет проєкту – 69 тис грн.

➡ Завдяки Громадському бюджету Гуляйпільської ОТГ на 2019 рік діти сіл Гуляйпільське, Мирне, Чарівне матимуть змогу практично закріпити правила поведінки на дорозі. Проєкт «Автосіті» – це територія для вивчення правил безпечної поведінки на дорозі, а також для відпочинку і фізичної розрядки на подвір'ї Гуляйпільської ЗОШ. Бюджет проєкту – 86 тис грн.

Тестові випробування системи вуличного відеоспостереження в мікрорайоні Маликова м. Житомира, встановленої за кошти бюджету участі.

Фото: Офіційний веб-сайт Житомирської міської ради.

Співфінансування безпекових ініціатив

Коштом співфінансування безпекових ініціатив можна отримати більше ресурсів. Наприклад, у місті Ізмаїл Одеської області буде реалізовано проєкт «CBC-Safety – Профілактика та боротьба з організованою злочинністю та співробітництво поліції через прикордонні центри на кордоні Румунія-Україна». Партнерами проєкту виступають Муніципалітет м. Тульча (Румунія) – головний партнер, Виконавчий комітет Ізмаїльської міської ради (Україна), Інспекторат повітової поліції м. Тульча (Румунія), Головне управління Національної поліції Одеської області (Україна). Загальний бюджет проєкту – 1,4 млн євро, з якого внесок Ізмаїльської міської ради – 474 тис євро. Завдяки реалізації проєкту двосторонні відносини між Румунією й Україною і, насамперед, між підрозділами поліції, прикордонної поліції та місцевими підрозділами поліції зміцнюватимуться за допомогою обміну передовим досвідом та спільної участі в семінарах з нарощування потенціалу, вдосконалення методів розслідування й перевірки інформації й передачі досвіду в галузі запобігання та боротьби з транскордонною організованою злочинністю – незаконним обігом сигарет, людей, наркотиків, органів, зброї тощо.

Проєкт має й інфраструктурний складник. Зокрема, саме в місті Ізмаїл буде створено Транскордонний центр із запобігання та боротьби з організованою злочинністю. Також у межах проєкту в Ізмаїлі буде впроваджено загальноміську систему відеоконтролю і встановлено сучасні SMART камери. Усю систему відеоспостереження планується інтегрувати в єдину регіональну систему Одеської області, тобто отримати доступ до камер, що встановлені на дорогах, в Ізмаїльському районі, на кордонах з іншими державами, а також підключитися до сервера для розпізнавання осіб.

Функціонування муніципальної варти

Наразі активно розвивається практика створення та діяльності муніципальної варти – органу в системі місцевого самоврядування, який утримується коштом відповідного місцевого бюджету. Основні завдання муніципальної варти полягають у забезпеченні охорони порядку, профілактиці правопорушень, інформуванні органів та підрозділів внутрішніх справ про вчинені злочини або ті, що готуються, охороні майна, що перебуває в комунальній власності. Також муніципальній варті довіряють контроль за дотриманням земельного та природоохоронного законодавства, благоустроєм території, дотриманням чистоти вулиць, парків, скверів та прибудинкових територій, паркуванням автотранспорту, охороною пам'яток, організацією торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування.

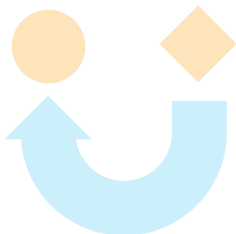
Водночас, в українських реаліях є загроза перетворення муніципальної поліції на силовий інструмент місцевих політиків для вирішення політичних або бізнесових питань.

Муніципальна поліція у Вінниці була створена у 2013 році задля контролю за станом благоустрою, забезпечення чистоти й порядку, організації озеленення, охорони зелених насаджень, водоймів, земельних ресурсів міста, контролю в місцях відпочинку громадян, забезпечення дотримання тиші в громадських місцях на території міста.

Останнім часом одним із напрямів роботи стало курсування велосипедних патрулів з числа працівників муніципальної поліції. Вони контролюватимуть дотримання правил благоустрою міста, а якщо стануть свідками серйозніших правопорушень – викликатимуть на допомогу патрульну поліцію. Нещодавно муніципальна поліція Вінниці запровадила ще один канал зв'язку в громадян – через мобільний додаток Viber містяни можуть повідомити про порушення благоустрою. Варто лише зробити фото, вказати адресу й надіслати за номером. Громадяни активно сповіщають муніципальну поліцію про порушення, серед найпоширеніших – неправильне паркування автотранспорту і спалювання листя.

Спільний велопатруль муніципальної варти та поліції в м. Вінниці.

Фото: Facebook Муніципальна варта м. Вінниця.

Створення Центрів безпеки

Однією з перспектив участі місцевого самоврядування в забезпеченні безпеки в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) є створення Центрів безпеки. У створення Центру безпеки громади закладено комплексний підхід – у кожному такому Центрі буде розміщено пожежне депо, кабінет дільничного офіцера поліції, за необхідності фельдшерсько-акушерські пункти. Відкриття таких центрів безпеки допомагає більш ефективно та комплексно розв'язувати питання захисту населення від небезпек та сприяє налагодженню тісної взаємодії між оперативними службами й жителями громад.

У 2017 році в селі Жданівка Хмельницького району коштом об'єднаної територіальної громади створено перший на Вінниччині Центр безпеки громадян. Під одним дахом об'єднали три структури – пожежну частину, поліцейську дільницю, пункт швидкої медичної допомоги. У громадах Житомирської області до кінця 2020 року заплановано створити 32 багатофункціональні центри безпеки. Такі центри безпеки об'єднують рятувальну службу, медичну допомогу та кабінет поліцейського, які координуватиме єдина диспетчерська служба.

Відповідно, аби безпечність стала довготривалою характеристикою вашої громади, необхідно мати стратегічне бачення безпечної громади та ефективно використовувати можливості місцевих бюджетів та інвестиції, а також максимально залучати до цих процесів саму громаду.

Урочисте відкриття Центру безпеки громадян у Руськополянській об'єднаній територіальній громаді Черкаської області.

Фото: Facebook Управління Державної служби України з НС у Черкаській області.

3.5. Інструкції та рекомендації по бюджетуванню безпекових ініціатив

Ольга Настіна,

доцент кафедри
цивільно-правових
дисциплін Білоцерківського
національного аграрного
університету,

експертка з питань безпеки
спільноти «Міжнародної
цифрової платформи
інноваційних знань,
розвитку та комунікацій»
та ГО «Інститут миру і
порозуміння»,

координаторка
цивільно-правової мережі
«Правовий розвиток»

Безпека в громадах – поняття багатогранне.

Люди оцінюють і розуміють безпеку по-різному. Зазвичай під безпекою мають на увазі насамперед інструменти організації громадської безпеки та правопорядку: муніципальна поліція й муніципальна варта, створення поліцейських станцій і громадських формувань. Однак розуміють під безпекою й безпеку на дорогах, освітлення вулиць, комфортний простір для людей з інвалідністю. До безпекових питань відносять впровадження новітніх технологій в екологічній сфері: термо-модернізацію, термосанацію, енергозбереження та енергоаудит, безпечне поводження з відходами, управління подачею води, водопостачання, водовідведення, заходи цивільної оборони та багато інших сфер. мова піде про бюджетування безпекових ініціатив, а саме про те, як і де знайти гроші на їхню реалізацію. Ми розглянемо процес пошуку фінансових ресурсів для створення в громадах безпечного середовища та лобювання фінансування безпекових ініціатив з місцевих бюджетів.

Щоби зрозуміти один одного, давайте домовимось про термінологію.

Бюджетування – це процес визначення обсягу і складу витрат, пов'язаних з певною діяльністю задля забезпечення покриття цих витрат наявними бюджетними ресурсами.

Безпекова ініціатива – будь-яка ініціатива, ідея, проєкт, які пов'язані зі створенням у громаді безпечного для її мешканців середовища. Це може бути що завгодно – від сортування сміття, освітлення вулиць, встановлення відеокамер, оновлення тротуарів, облаштування пандусів до курсів самооборони для жінок, жестової мови для поліцейських та запровадження принципу ГОБ – гендерно орієнтованого бюджетування.

Як зробити безпекову ініціативу життєздатною, такою, щоби залучити уповноважені сторони та зацікавлені групи, привернути увагу, здобути підтримку більшості, і, що головне, досягти її фінансування в громаді?

Пам'ятайте, що влада ніколи не надасть кошти на найкращу ініціативу, якщо запит на неї не підтверджений самою громадою. Це має бути не просто ідея, пропозиція, а насамперед потрібний, аргументований і прорахований проєкт!

Тому давайте пройдемо весь шлях від ідеї до її втілення і фінансування.

ЗАПРОВАДЖУЄМО БЕЗПЕКОВУ ІНІЦІАТИВУ

1. Один у полі – Воїн, але гуртом краще подолати проблему

Якщо вас у вас є безпекова ідея – почніть з пошуку соратників. Варто шукати однодумців у розумінні проблеми безпеки, адже кінцевим результатом буде вирішення конкретної проблеми у владних кабінетах, а краще дослухаються до колективного «голосу народу». Ніколи не вдасться залучити до обговорення всіх, але на початку й двох-трьох людей достатньо для того, щоби провести перші перемовини з іншими зацікавленими сторонами.

2. Безпекова ініціатива має ґрунтуватися на реальній проблемі, що актуальна для громади

З'ясуйте, що саме турбує не лише вас особисто, але й інших людей у громаді, спільноті чи мікрорайоні. Спілкування з сусідами допоможе зрозуміти, які проблеми непокоять їх з погляду безпеки. У нагоді може стати опитування громадськості – найпростіший та найдешевший спосіб виявити проблему, з'ясувати ставлення людей до неї, вивчити бачення громади щодо її вирішення й розширити коло однодумців.

Поради:

- сформууйте перелік актуальних безпекових питань;
- залишіть місце для відкритих питань (може виявитися, що людей турбує зовсім не те, що опинилось у вашому списку);
- знайдіть волонтерів і небайдужих, хто проведуть опитування (це можуть бути студенти ВНЗ, громадські активісти, ваші знайомі чи просто друзі);
- чим більша кількість опитаних, тим вагоміші результати.

3. Розставляйте пріоритети

Зосередьтесь на найактуальніших безпекових проблемах, які було виявлено під час опитування.

Щоби виокремити найважливіші проблеми, треба зібратися з однодумцями разом із зацікавленими сторонами. Наприклад, проведіть місцеві збори мікрорайону, вулиці, села, і вже під час зустрічі за допомогою голосування визначте пріоритетні завдання та можливі шляхи їхнього вирішення.

Поради:

- зосередьтесь на одній або декількох безпекових проблемах;
- обговоріть способи розв'язання проблеми: у владні кабінети краще приходити з варіантами її вирішення і зрозумілими очікуваннями громади;
- проведіть голосування та занесіть прийняті рішення в протокол. Це надасть змогу людям відчувати відповідальність за прийняті рішення й у випадку конструктивного діалогу з владою стане додатковим аргументом виваженого колективного рішення.

4. Озброюйтесь статистикою

Чим більше «свідчень» про існування проблеми, тим краще. Актуальність проблеми має підтверджуватися перевіреними та задокументованими фактами. У нагоді може стати подання інформаційних запитів на доступ до публічної інформації у відповідні органи влади, наприклад, щодо ДТП у вечірній час на неосвітлених вулицях, травм на нечищених взимку тротуарах, вчинених хуліганських нападів біля закинутих будівельних майданчиків тощо.

5. Знайдіть партнерів і однодумців

Відповідальними органами за безпеку в громаді є місцева влада – відповідні підрозділи і служби, поліція, служба надзвичайних ситуацій, швидка медична допомога, комунальні аварійні служби, муніципальна варта, громадські формування, органи самоорганізації населення, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків тощо. Аби ініціювати партнерство з кимось з них, варто організовувати особисті зустрічі безпосереднє спілкування з посадовцями чи відповідальними особами.

Поради:

- знайдіть «орган» відповідальний за розв'язання проблеми. Зазвичай це органи влади;
- зосереджуйте увагу на розв'язанні проблеми та конструктивному діалозі, а не на «політичних дебатах» чи пошуку винних;
- варто скласти перелік зацікавлених сторін, або стейкхолдерів. Це можуть бути депутати міської чи сільської ради, місцевий фермер чи підприємець, авторитетна в громаді людина тощо. Залежно від того, кого ви визначаєте цільовою аудиторією, список партнерів і стейкхолдерів буде різним.

6. Аргументи «за»

На цьому етапі варто провести «дослідження» ризиків і втрат бюджету від нерозв'язаної проблеми й зисків від її розв'язання в найкоротший час. На допомогу стане аналіз того, яких витрат коштуватиме громаді брак розв'язання пріоритетної проблеми як у короткотерміновій, так і у довготерміновій перспективі. Це можуть бути фінансові витрати, людські втрати, матеріальні збитки, нематеріальні збитки тощо.

Поради:

- аргументи «за» пропишіть у цифрах і прорахуйте невиправдані витрати, які несе громада та втрати бюджету від нерозв'язаної проблеми;
- спробуйте зробити калькуляцію зисків – скільки заощадить бюджет, громада, люди від запропонованих вами змін;
- напишіть обґрунтовану й обраховану пропозицію до компетентних органів, де викладіть свої міркування.

7. Шукайте ресурси

Намагайтесь самостійно шукати фінансові ресурси для реалізації безпекової ініціативи. Основними джерелами фінансування безпекових ініціатив є кошти державного, обласного, місцевого бюджетів, а додатковими – гранти донорських організацій, бізнес, власні кошти.

БЮДЖЕТУВАННЯ

Де і як можна шукати ресурси на реалізацію безпекового проєкту – про це ми поговоримо далі.

Однак спочатку варто зупинитися на питанні **бюджетування ініціатив з безпеки**. Адже нерозуміння «як ходять» бюджетні гроші, незнання основ бюджетних процесів може призвести до того, що найобгрунтованішу пропозицію ще на початку її ініціювання зупинять неосвіченість та непрофесійність ініціаторів. Тому далі розглянемо питання закладення в місцеві бюджети необхідних видатків на реалізацію таких ініціатив.

БЮДЖЕТНІ КОШТИ

Бюджетні кошти «ходять» виключно за правилами:

- кошти мають бути заплановані в місцевому бюджеті;
- кошти планують для виконання бюджетних програм;
- бюджетні програми мають містити перелік заходів, на які можуть витратитися бюджетні кошти;
- програму та заходи розробляють і складають фінансові органи на запит розпорядника бюджетних коштів;
- розпорядники коштів мають знайти виконавців заходів бюджетних програм.

Тож докладніше про ці правила

Кошти бюджетів усіх рівнів формуються на основі бюджетної програми – документу, який має містити паспорт програми, заходи програми, фінансові показники обґрунтування ефективності витрачання бюджетних коштів, виконавців програм, результативні показники, а також мету, на яку витрачаються бюджетні кошти. Таким чином, бюджетні кошти можуть витратитися за умови, якщо вони «передбачені», тобто закладені у відповідну програму.

Для виконання бюджетних програм визначаються головні **розпорядники бюджетних коштів** – установи, служби, структури органів місцевого самоврядування, яким передають кошти для втілення мети програми та проведення заходів програми.

Відповідальний виконавець бюджетних програм визначається головним розпорядником бюджетних коштів за погодженням з місцевим фінансовим органом.

Відповідальний виконавець бюджетних програм у процесі їхнього виконання забезпечує цільове та ефективне використання бюджетних коштів протягом усього строку реалізації бюджетних програм у межах бюджетних призначень.

Увага! Виконавцем безпекових ініціатив – виконавцем заходів бюджетних програм – можуть бути як юридичні особи (громадські організації), так і громадяни з відповідним статусом (фізичні особи підприємці, адвокати тощо)

Заходи програми – це конкретні активності, що передбачені в рамках бюджетної програми, на які передбачене фінансування.

Важливо знати! Усі прийняті програми відповідної громади включають у так звану «зведену програму» – Програму соціально-економічного (та культурного) розвитку населеного пункту. Власне, до цієї програми приймають додаток – у якому вказаний перелік усіх цільових програм, які передбачені до виконання у відповідному бюджетному році. Саме ці програми можуть бути профінансовані і взяті до виконання в громаді у відповідному році.

Резюмеємо: щоби втілити безпекову ініціативу й отримати на неї фінансування, потрібно ініціювати в громаді прийняття відповідної бюджетної програми або ж переглянути наявні програми, аби додати до них безпековий напрямок і лобіювати внесення в програму безпекових заходів та їхнє фінансування.

Отже, для того, щоб ініціатива з безпеки була втіленою, необхідним є:

- 1. Наявність окремої цільової безпекової програми, зокрема програми «Безпечне місто», «Безпековий паспорт» тощо, або іншої програми, що пов'язана з напрямками безпеки. Наприклад, кошти на освітлення вулиць можуть бути закладені в місцеву програму, що має зв'язок з організацією заходів безпеки;
- 2. Передбачити безпекові заходи в конкретному плані заходів, який міститься в додатку до відповідної програми;
- 3. Мати кошторис видатків, в межах яких відбувається фінансування.

Постає питання, коли саме варто розпочинати процес лобіювання закладення в місцевий бюджет видатків на безпекову ініціативу? Відповідь: якщо ви плануєте отримати фінансування на наступний рік – почніть процес адвокування безпекової ініціативи на початку поточного року. У нагоді стане бюджетний календар!

Порада! Уже в серпні місцеві фінансові органи аналізують стан виконання й ефективність бюджетних програм поточного року та починають планувати бюджет на наступний рік. І тому до серпня потрібно мати обґрунтовану та підтриману громадою ідею безпекової ініціативи, щоб у наступному році на неї було виділене фінансування.

БЮДЖЕТНИЙ КАЛЕНДАР	
Аналіз виконання програм та паспортів програм	Серпень
Прийняття рішення щодо включення бюджетних запитів до проєкту місцевого бюджету	10 грудня
Узгодження з розпорядниками коштів та головними розпорядниками коштів пропозицій проєкту місцевого бюджету з питань: • пріоритетності бюджетних програм • відповідності формування бюджету розвитку • планів соціально-економічного розвитку	20 грудня
Формування проєкту місцевого бюджету: • на плановий рік (надходжень загального та спец. фондів) • бюджету розвитку	25 грудня
Оприлюднення проєкту бюджету та бюджету розвитку	30 грудня
Затвердження рішення про місцевий бюджет сесією відповідної ради	2 тижні після оприлюднення Закону про ДБУ

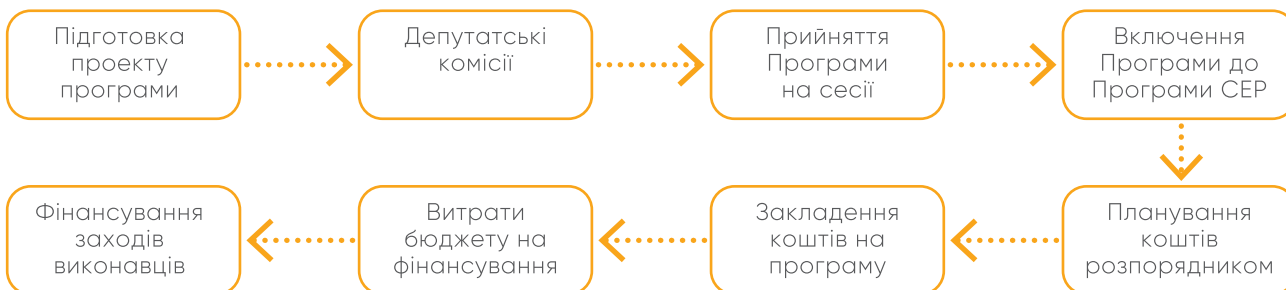
Зважати також потрібно й на бюджетний процес

Якщо в громаді планується прийняття безпекової програми чи внесення змін до чинної програми, щоби розвинути напрямок безпеки, варто пам'ятати про таке:

1. Ініціатором прийняття нової бюджетної програми може бути будь-хто, однак винести це питання на розгляд місцевої сесії може голова відповідної ради, депутат чи коаліція депутатів.
2. Проект програми депутати розглядають на депутатських комісіях. Саме там відбувається її погодження чи відхилення й у випадку схвалення програми настає наступний етап – голосування за чи проти програми на сесії ради.
3. Якщо програма була підтримана депутатами, її включають у перелік програм соціально-економічного розвитку громади, і якщо для неї передбачене фінансування окремих заходів, то розпорядник бюджетних коштів планує відповідні витрати, закладає кошти на її виконання, організовує її фінансування для виконавців програми

Порада! Програми можуть і не передбачати фінансування, якщо заходи програми не потребують витрат. Тому для лобіювання безпекових ініціатив важливо мати наближені до точних чи реалістичних розрахунки необхідних імовірних витрат.

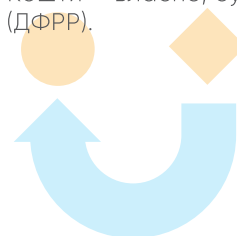
БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

Пошук джерел фінансування для вирішення безпекових проблем

Кошти державного бюджету

Наразі в державному бюджеті для об'єднаних територіальних громад передбачені значні суми на втілення безпекових проектів з фонду регіонального розвитку інфраструктури. Кошти – власне, субвенція – розподіляються в громадах через Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР).

Кошти ДФРР можуть бути спрямовані на: розроблення проектної, містобудівної та планувальної документації; підвищення якості надання адміністративних послуг; створення сучасних систем організації управління громадою; реконструкцію, переобладнання, перепрофілювання будівель бюджетних установ об'єднаних територіальних громад; нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт вулиць, доріг, мостів, переходів комунальної власності; закупівлю транспортних засобів для підвезення дітей до навчальних закладів, транспортних засобів спеціального призначення тощо.

Розглянемо кейс Міністерства молоді та спорту України

Профільне міністерство нібито прямо не пов'язане з безпековими проблемами. Однак молодіжна ініціатива громадських організацій потенційно може бути спрямована й на вирішення безпекових проблем у громаді

Є наказ міністерства, у якому йдеться про реалізацію програм, проектів та заходів у молодіжній сфері. У цьому документі є посилання на способи використання коштів для реалізації державної політики з питань молоді та державної підтримки молодіжних громадських організацій.

Міністерство може фінансово підтримувати проекти громадських організацій та фінансувати їхнє виконання. Звісно, таким проектом може бути безпекова ініціатива.

Те саме стосується фінансування дитячих і молодіжних громадських організацій, які займаються проблемами дітей, молоді, жінок і сім'ї. Це можуть бути безпекові ініціативи і проекти, наприклад, щодо запобігання домашнього насильства.

Зверніть увагу й на державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2016 – 2020 роки, яка також є потенційним джерелом фінансування безпекових ініціатив молоді. Схема фінансування є подібною до розглянутої вище.

Обласний бюджет

Вам може стати у нагоді знання програми, які фінансуються з бюджету вашої області. Першим кроком для отримання цієї інформації може стати запит до обласної державної адміністрації.

До того ж, як на місцях, так і на рівні області існує **перелік місцевих регіональних програм, які фінансуються за рахунок коштів обласного бюджету.**

Важливо! Пропозиція до депутатів, розпорядників коштів обласного бюджету щодо закладення відповідних витрат і передбачення конкретних заходів може надходити від громадськості!

Кошти місцевих бюджетів

Окрім цільових безпекових місцевих програм, у громадах можуть існувати й інші програми. Варто звернути увагу на зміст наступних програм, оскільки вони можуть допомогти вам отримати фінансування на безпекову ініціативу:

➤ **програми розвитку громадянського суспільства, адже вони прийняті майже у всіх громадах.**

➤ **програми сприяння соціальному становленню молоді та сім'ї**

➤ **програми підтримки місцевих соціальних ініціатив**

Приклади таких програм у місті Долинськ та у Велицькій громаді.

➤ **програма розв'язання соціальних проблем через запровадження механізму соціального замовлення** *Приклад такої програми в Білій Церкві*

Алгоритм запровадження програми:

- створення робочої або ініціативної групи;
- діагностика соціальних проблем;
- рекомендації з наповнення програми;
- рішення органів місцевого самоврядування про затвердження Положення про соціальне замовлення;
- фінансування програми;
- проведення конкурсу соціального замовлення.

громадський бюджет (бюджет участі) – чи не найпоширеніше джерело фінансування безпекових проєктів. Наприклад, кейс програми «Бюджет участі» у Києві

Алгоритм запровадження громадського бюджету (бюджет участі):

- рішення ради про затвердження Положення про громадський бюджет (бюджет участі);
- створення робочого органу;
- затвердження регламенту чи порядку роботи;
- оголошення конкурсу;
- підготовка проєкту, подання проєкту, збір ідей для проєктів у громаді;
- аналіз змісту проєктів;
- допуск до конкурсу, оголошення конкурсу, конкурс;
- голосування, визначення переможців;
- фінансування проєктів;
- виконавці проєкту /головні розпорядники коштів – виконання проєктів.

Отже, підіб'ємо підсумок. Для запровадження безпекових ініціатив за гроші громади варто пам'ятати, що ідея чи пропозиція покращити стан безпеки в громаді має бути підтверджена запитом громади – опитуваннями, прорахунками ризиків та зисків, а ще краще аргументованими розрахунками – це має в повному розумінні громадський проєкт.

Для запровадження такої ініціативи потрібно ознайомитись з бюджетним процесом, а починати її лобювання краще на початку року з тим, щоби на наступний рік вийти на її фінансування. Для фінансування ініціативи потрібно, щоби вона була внесена в заходи окремої бюджетної програми, яку має прийняти відповідний орган місцевого самоврядування або ж через внесення змін у наявну місцеву програму.

Окрім безпекових місцевих програм у нагоді стануть громадський бюджет, програми підтримки місцевих соціальних ініціатив, ініціатив у межах програм розвитку громадянського суспільства, програми розв'язання соціальних проблем через запровадження механізму соціального замовлення, а також програми обласних бюджетів та кошти Державного фонду регіонального розвитку. Тож успіху вам у реалізації безпекових ініціатив!

Використані матеріали:

Безпекова ініціатива. Від ідеї до реалізації

<http://cop.org.ua/ua/ukrainskyi-dosvid/zahalnoukrainskyi-dosvid/bezpekova-initsiativa-vid-ideji-do-realizatsiji>

Брошура «Досвід український громад у співпраці з поліцією»

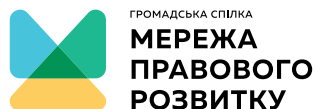
<http://cop.org.ua/ua/biblioteka/broshura-dosvid-ukrainskyi-hromad-u-spivpratsi-z-politsiiei>

Поліцейський офіцер громади

<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-zapustili-proekt-policejskij-oficer-gromad>

56

Висловлюємо подяку нашим надійним партнерам
в реалізації проекту «Безпечна громада».
Розвиток потенціалу стейкхолдерів

DreamKyiv

cop.org.ua

email: info@ipcg.org.ua

тел.: (+38044) 537 10 07